

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Přístup lidí s vadou sluchu ke křesťanské víře
v Praze**

Jana Novotná

Katedra: Filosofie a teologie
Vedoucí práce: ThLic Ing. René Milfait, Th.D
Studijní program: B 7508 Sociální práce
Studijní obor: Sociální a pastorační práce

Praha 2011/2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem Přístup lidí s vadou sluchu ke křesťanské víře v Praze napsal/a samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 23.4. 2012

Jana Novotná

Bibliografická citace

Přístup lidí s vadou sluchu ke křesťanské víře v Praze : bakalářská práce / Jana Novotná; vedoucí práce: ThLic Ing. René Milfait, Th.D – v Praze, 2011/12 – 64s.

Anotace

Tématem mé bakalářské práce je Přístup lidí s vadou sluchu v Praze. Bakalářská práce má za cíl seznámit čtenáře, jak lidé s vadou sluchu spolupracují s církvemi v Praze a zjistit, co lidé se sluchovým postižením potřebují, aby mohli plnohodnotně prožívat víru v Boha.

Abych pochopila současné prožívání religionalizity lidí s vadou sluchu, nejprve jsem začala hledat vzájemnou spolupráci mezi církvemi a lidmi s vadou sluchu v minulosti. Zajímalo mě, od kdy se lidé s vadou sluchu začali zajímat o náboženství a jakým způsobem jim byly informace zprostředkovávány.

Klíčová slova

víra, neslyšící, postižení, Bůh, křesťanství

Die Anotation

Meines Thema ist die Einstellung Menschen mit Behinderung in Prag. Ziel meiner Arbeit ist es, dem Leser zu zeigen, wie Menschen mit Behinderung mit der Kirche in Prag zusammenarbeiten und dadurch festzustellen, was horgeschädigte Menschen brauchen, um den Gottesglauben vollständig erleben zu können.

Um zu begreifen, wie, Hörgeschädigte heute die Religiosität empfinden, habe ich zunächst die Zusammenarbeit zwischen der Kirche und den Hörgeschädigten in der Vergangenheit untersucht. Es hat mich interessiert, wann sie angefangen haben, sich für Religion zu interessieren und auf welche Weise ihnen die Informationen vermittelt werden.

Die Schlüsselwörter

Der Glauben, die Hörgeschädigte, die Behinderung, der Gott, das Christentum

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu bakalářské práce ThLic Ing. Milfaitovi Th.D za cenné rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace.

Obsah

ÚVOD	8
1 Svět lidí s vadou sluchu.....	10
1.1 Obecné rozdělení	11
1.1.1 Lidé Nedoslychaví	11
1.1.2 Lidé ohluchlí (postlingválně neslyšící)	11
1.1.3 Prelingválně neslyšící	12
1.1.4 Rozdělení podle hodnot sluchových ztrát	13
1.2 Komunikace osob s vadou sluchu s lidmi ze světa slyšících	13
1.2.1 Český znakový jazyk	14
1.2.2 Znakovaná čeština.....	14
1.2.3 Odezírání	14
1.2.4 Tlumočník	16
1.3 Neslyšící člověk jako jazyková a kulturní menšina	24
1.4 Dostupná křesťanská literatura nejen pro lidi s vadami sluchu	25
1.4.1 SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ	26
1.4.2 Modlitby ve znakové řeči neslyšících.....	27
1.5 Příběhy lidí s vadou sluchu.....	27
2 Vývoj spolupráce mezi křesťany a lidmi s vadou sluchu.....	37
2.1 První zmínky o lidech s vadou sluchu v Bibli	37
2.2 Počátky vzdělávání lidí s vadou sluchu a spolupráce církví	41
2.2.1 Svatý Augustin.....	41
2.2.2 Středověk	41
2.2.3 Začátek 16. Století, vzdělávání lidí s vadou sluchu	42
2.2.4 Milánský kongres	43
2.2.5 Cyril Axelrod	44
2.2.6 Mezinárodní konference o pastorači neslyšících	44
2.2.7 Situace v Polsku	45
2.2.8 Historie vzdělávání v českých zemích	46
2.3 Právo lidí s postižením na mši v českém znakovém jazyce a pastorače lidí se sluchovým postižením	50

2.3.1 Úmluva práv lidí s postižením	50
2.3.2 Pastorace lidí s vadou sluchu	51
ZÁVĚR.....	53
Seznam literatury.....	55
Přílohy	58

ÚVOD

Napsat tuto práci na téma „Přístup lidí s vadou sluchu ke křesťanské víře v Praze“ mě napadlo ve chvíli, kdy jsem seděla s dětmi s vadou sluchu v kostele.

Pracuji v mateřské škole pro děti s vadou sluchu jako odpolední učitelka. Spolu s asistentem, který má vadu sluchu, realizujeme každé odpoledne různé výlety po Praze.

Jedním z nich byla návštěva katolického kostela. Než jsme společně s dětmi vešli do kostela, snažili jsme se jim spolu s asistentem vysvětlit, co je kostel a co se v něm smí a nesmí. Když jsme vešli dovnitř, sedli jsme si dopředu do lavice. Sepjala jsem ruce k modlení. Po chvíli jsem se podívala na děti, seděly potichu vedle mě a opakovaly toto gesto po mně.

V tu chvíli jsem začala přemýšlet nad tím, jestli lidé s vadou sluchu znají Boha. Věří v Boha? Jak se dozvídají o křesťanské víře?

Na tyto otázky jsem hledala odpovědi v knihovně Federaci rodičů a přátel sluchově postižených. Kde jsem se dozvěděla, že někteří lidé s vadou sluchu jsou věřící. Nejvíce mě zajímala otázka křesťanství. Paní knihovnice mi doporučila informovat se v modrém kostele ve Stodůlkách, kde občas probíhají mše pro lidi s vadou sluchu. Dále jsem od ní získala kontakty na lidi s vadou sluchu, který se hlásí k římskokatolické víře. Cílem mojí práce je zjistit jak lidé s vadou sluchu prožívají křesťanskou víru v Praze a jestli jsou s dnešní situací spokojeni.

Dále jsem zjišťovala dostupnost literatury týkající se této problematiky. Během rozhovorů s odborníky, s lidmi s vadou sluchu i při mém vlastním bádání v knihovnách i na internetu jsem zjistila, že odborná literatura v českém jazyce je nedostačující. Proč tomu tak je, jsem začala chápat až během rozhovoru s věřícími lidmi se sluchovým postižením. Většina dotazovaných si stěžovala na nedostatečnou spolupráci mezi křesťanskou obcí a lidmi s vadou sluchu. Spolupráce zde sice existuje, ale není dostačující k plnohodnotnému prožívání víry.

V práci nalezneme dvě kapitoly. První kapitola nás donutí se vžít do situace člověka s vadou sluchu a zamyslíme se nad tím, jaké je to neslyšet. Zjistíme, jaké specifické podmínky člověk se sluchovým postižením potřebuje, aby mohl plnohodnotně prožít víru v kostele. Na konci kapitoly jsou uvedeny příběhy lidí, které nám poodhalí, jak lidé prožívají křesťanskou víru v Praze a dozvíme se, co jim chybí k plnohodnotnému prožívání víry.

Ve druhé kapitole se zabývám historií spolupráce církví a lidmi s vadou sluchu, zde zjistíme, proč v dnešní době nemáme v Praze pravidelné mše pro lidi s vadou sluchu a jak došlo k dlouhodobé pomlce mezi lidmi s vadou sluchu a církvemi. Na závěr kapitoly rozebíráme, jak by se situace měla změnit a vyhovět tak přáním lidí se sluchovým postižením.

Problematika spolupráce a pastorační práce mezi církevními společnostmi a věřícími lidmi s vadou sluchu mě natolik zaujala, že jsem si ji zvolila za ústřední téma mé práce.

1 Svět lidí s vadou sluchu

V této kapitole popisují specifika lidí s vadami sluchu, jejich vyznání a prožití víry v Boha, abychom vše dobře pochopili, musíme nejdříve definovat, kdo patří mezi osoby s vadami sluchu.

V běžném životě se nejčastěji setkáváme s označením lidí s vadami sluchu - neslyšící lidé. Ve své práci budu používat termín lidé s vadou sluchu nebo lidé sluchově postižení, který zahrnuje jak skupinu lidí nedoslýchavých, ohluchlých (postlingválně neslyšících) a prelingválně neslyšící (níže vysvětleno), zatímco termín neslyšící lidé označuje jen postlingválně a prelingválně neslyšící osoby. Toto obecné rozdělení jsem si vybrala podle Jaroslava Hrubého, který poukazuje na to, že každý člověk s vadou sluchu má odlišné potřeby a tedy vyžaduje individuální přístup.

Hodnoty sluchových ztrát poukazují na to, jak přesné mohou být výsledky měření o ztrátě sluchu. Tyto základní informace nám pomohou pochopit, proč neslyšící a nedoslýchavé lidi nesmíme házet do jednoho pytle. Jak těžká může být integrace lidí s vadami sluchu do světa slyšících. Mluvím o integraci z toho důvodu, že křesťanská víra v České republice je zastoupena z drtivé většiny lidmi ze světa slyšících.

Vada sluchu, odlišná kultura a vlastní jazyk toto vše komplikuje informovanost lidí s vadami sluchu o křesťanské víře, její pochopení a následně její přijetí. Proto se v této kapitole budu zabývat komunikací mezi lidmi s vadami sluchu a lidmi slyšícími.

Seznámíme se s prací a povinnostmi tlumočnicka, který zprostředkovává lidem s vadami sluchu obsah písmo Svatého, s kulturou těchto lidí a s křesťanskou literaturou, která je v dnešní době přístupná.

Toto vše pomůže pochopit, proč člověk s vadou sluchu nemůže jen tak přijít do kostela na mši / bohoslužbu a prožívat víru v Boha společně s ostatními lidmi.

1.1 Obecné rozdělení

Lidé s vadou sluchu se podle obecného rozdělení dělí na osoby nedoslýchavé, ohluchlé (postlingválně neslyšící) a prelingválně neslyšící.

1.1.1 Lidé Nedoslýchaví

"Nedoslýchaví jsou lidé, kteří se sluchadlem alespoň v tiché místnosti rozumějí mluvené řeči i bez odezírání."¹ Největší počet nedoslýchavých lidí tvoří starší lidé. Tato nedoslýchavost je zapříčiněna přirozeným důsledkem stárnutí.²

Pokud se včas nedoslýchavému dítěti přidělí vhodná a dobře nastavená sluchadla a je-li zahájen adekvátní sluchový trénink, můžeme u těchto osob předpokládat, že rozvinou mluvenou řeč a mohou bez větších problémů navštěvovat školy pro děti bez vady sluchu. Případně mluvené řeči mohou porozumět za pomoci odezírání.³

Jedním z problémů osob nedoslýchavých je, že nejsou vždy stoprocentně přijati do světa slyšících a pokud se zavčas nenaučí znakový jazyk, tak ani do světa neslyšících. Důsledkem je často osamocení.⁴

1.1.2 Lidé ohluchlí (postlingválně neslyšící)

Člověk postlingválně neslyšící je ten, který přestal slyšet během života a osvojil si mluvenou řeč a strukturu jazyka (českého) i ve velmi raném věku např. ve 4 letech, ještě jako člověk slyšící.⁵

Samozřejmý rozdíl je v tom, jak ztrátu sluchu prožívá 7 leté dítě a nebo 28 letý lékař. Dítě se rychleji dokáže vypořádat se svým omezením a novými potřebami. Jednodušeji řečeno, čím je člověk starší, tím hůř se vyrovnává se

¹ Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1.díl str.33

² Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1.díl str.33

³ Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1.díl str.33

⁴ Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1.díl str.33

⁵ Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1.díl str.33

ztrátou sluchu.⁶ Nejhorším stavem pro dospělého člověka se ztrátou sluchu je, když slyší chybějící tóny, které slyšet nemůže.⁷

Děti, které ohluchly do věku 2 až 4 let, můžou za pomoci zkušeného logopeda a slyšícího okolí udržet mluvenou řeč. Od doby zjištění vady sluchu se dítě učí českému znakovému jazyku. Děti postlingválně ohluchlé se v drtivé většině naučí psát a číst v českém jazyce.⁸

1.1.3 Prelingválně neslyšící

Lidé prelingválně neslyšící jsou osoby, k jejichž ztrátě sluchu došlo ještě před narozením, během porodu či krátké době po porodu.⁹ Tyto osoby ani při maximálním zesílení zvuku, neslyší nic.¹⁰

Skupina těchto lidí je objektivně nejvíce znevýhodněna, a to nejen ztrátou sluchu, ale i neznalostí mluveného jazyka.

Člověk prelingválně neslyšící se velmi těžko dorozumívá jinak než znakovým jazykem. Toto jejich specifikum se odráží u většiny osob tím, že nejsou schopny číst a psát s porozuměním obsahu textu. Neznamená to však, že takovýto člověk nemůže být inteligentní.¹¹

Příčinou této skutečnosti je fakt, že se prelingválně neslyšící lidé od narození učí český znakový jazyk, který má zcela odlišnou gramatiku (viz. kapitola Český znakový jazyk) než český jazyk. Český jazyk se tak stává pro lidi prelingválně neslyšící cizím jazykem a učí se ho jako svůj druhý cizí jazyk.

Některým prelingválně neslyšícím dětem může být jejich postižení zmírněno voperováním kochleárního implantátu. Tato poměrně náročná a ne vždy úspěšná operace může některým dětem umožnit slyšet alespoň některé zvuky. Jedná se o kompenzaci určitého typu sluchové vady, zahrnující dlouhodobou rehabilitaci.

⁶ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 12

⁷ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 12

⁸ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 12

⁹ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 12

¹⁰ Hrubý, J. Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl, str. 35

¹¹ Strnadová, V. Jaké je to neslyšet, str. 28

1.1.4 Rozdělení podle hodnot sluchových ztrát

Údaje o přesných hodnotách týkajících se sluchových ztrát dítěte mohou odborníkům ulehčit péči, kterou jim poskytují. Tyto hodnoty získáváme audiometrickým vyšetřením, jehož výsledky se udávají v decibelech a graficky se znázorňují v audiogramech.¹²

Dělení podle Světové zdravotnické organizace:

0 dB - 25 dB normální sluch

26 dB - 40 dB lehká nedoslýchavost

41 dB - 55 dB střední nedoslýchavost

56 dB - 70 dB středně těžké poškození sluchu

71 dB - 90 dB těžké poškození¹³

1.2 Komunikace osob s vadou sluchu s lidmi ze světa slyšících

Můžeme si například představit, že jedeme do cizí země, kde se mluví cizí řečí a my si potřebujeme koupit něco v obchodě nebo se dostat na určité místo. Pomocí gest a mapy bude výsledek naší požadované potřeby kladný. Ale pokud si půjdeme sednout do kostela, abychom svojí víru v Boha mohli sdílet s ostatními věřícími a nebo budeme chtít vyslechnout nedělní kázání - neporozumíme. I když dobře slyšíme, nerozumíme mluvenému slovu, protože nemáme potřebné znalosti cizího jazyka. Kostel se pro nás stává budovou, ve které jen vnitřně můžeme prožívat naši víru v Boha. Některým lidem tato zkušenost stačí, ale někteří touží sdílet pocit sounaležitosti s ostatními a porozumět mluvenému slovu.

Na tomto příkladu chci ukázat, že lidé s vadou sluchu, i když jsou české národnosti, si mohou v České republice připadat jako cizinci.

Osoba s vadou sluchu se dokáže dorozumět v složitějších situacích pouze prostřednictvím znakového jazyka, tlumočnicka a nebo odezíráním.

¹² Daňová M., Metodika úpravy textů str. 15 (online)

¹³ Daňová M., Metodika úpravy textů str. 15 (online)

1.2.1 Český znakový jazyk

Český znakový jazyk má svoji gramatiku a není mezinárodním jazykem, jak si často lidé myslí. To znamená, že každá země má svůj vlastní znakový jazyk (americký znakový jazyk, německý znakový jazyk), který se od českého znakového jazyka liší gramatikou a znaky.

Pokud nemají zkušenosti s tímto jazykem, zjistí, že i v Čechách se znaky často od sebe liší. Například slovo doufat se jinak ukáže v Praze a jinak v Hradci Králové. Tento jazyk nejčastěji používají prelingválně neslyšící.¹⁴

1.2.2 Znakovaná čeština

Znakovaná čeština se liší od českého znakového jazyka umělým systémem. Používají se v něm jednotlivé znaky znakového jazyka, ale navíc se zde přidružuje gramatika českého jazyka. To znamená: slovosled je stejný jako v českých větách, přebírá soubor znaků z českého znakového jazyka. Jsou zde i nové znaky, které slouží k zastoupení gramatických slov, které se v českém znakovém jazyce nepoužívají (předložky a spojky).¹⁵

Pro názornost ukazuji příklady:

Znakovaná čeština: MOJE + SESTRA + PRACUJE + VE + ŠKOLE. Tato věta v českém znakovém jazyce by tato věta zněla takto: SESTRA + MOJE + ŠKOLA + PRACUJE.

1.2.3 Odezírání

S některými lidmi s vadou sluchu se dorozumíme bez tlumočnicka a bez znakového jazyka. Jak je to možné? Někteří lidé s vadou sluchu umějí odezírat. Odezírání je nejčastější způsob komunikace, kterou mezi sebou používají lidé s vadou sluchu s lidmi slyšícími. Ale to neznamená, že všichni lidé s vadou sluchu umí odezírat.¹⁶ Nyní představím několik důvodů, proč tomu tak není:

¹⁴ Fenclová, J. *Ve světle sluchového postižení*, str. 20

¹⁵ Fenclová, J. *Ve světle sluchového postižení*, str. 20

¹⁶ Fenclová, J. *Ve světle sluchového postižení*, str. 42

- odezírání je těžší proces než poslouchání
- je to umění, které musí být vrozené (můžeme to přirovnat k hudebnímu nadání, výtvarnému talentu)
- odezírání můžeme tréninkem zlepšovat nelze ho naučit
- člověk, který umí perfektně odezírat, nikdy nezíská tolik informací jako člověk, který řeč poslouchá.
- odezírání není hlavní část komunikace je to jen umění, které můžeme obdivovat, ale nemůžeme se na něj spoléhat
- člověk odezře z úst jednu třetinu, zbytek musí uhádnout¹⁷

Rozdíl je, když odezírá člověk nedoslýchavý, člověk postlingválně ohluchlý a člověk pelingválně neslyšící. Člověk nedoslýchavý získává informace odezíráním a sluchem, který je rehabilitován sluchadlem nebo kochleárním implantátem. Tito lidé mají většinou všeobecný přehled a větší slovní zásobu.¹⁸

Člověk postlingválně ohluchlý může mít zbytky sluchu (potom je odezírání stejné, jako u lidí nedoslýchavých) nebo neslyší vůbec a je odkázán na utržkovité zrakové informace.¹⁹ Jeho výhodou je znalost českého jazyka.

Položím nyní otázku, proč v kostele nemohou lidé s vadou sluchu odezírat?

1. Odezírající člověk musí stát před mluvčím asi jeden až dva metry. Pokud je vzdálenost větší, člověk s vadou sluchu špatně rozeznává jemnost pohybů rtů mluvčího. Při menší vzdálenosti odezírající člověk nevidí celý pohyb úst, mimiku a gestikulaci mluvčího.²⁰
2. Nejlépe je, pokud mluvčí udržuje s člověkem, co odezírá, neustálý oční kontakt.²¹

¹⁷ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 42

¹⁸ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 43

¹⁹ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 43

²⁰ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 43

²¹ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 43

1.2.4 Tlumočník

"Profesionální tlumočník je osoba, která za úplatu převádí jednoznačný smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, nepřidává ani neubírá. Věrně tlumočí způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočník nesmí být aktivním účastníkem komunikace."²² Pokud klient není spokojen s tlumočením, může se opírat o Etický kodex tlumočnicka znakového jazyka (viz. příloha 1).

Tlumočník tak může být jedním z mostů, který pomáhá zprostředkovávat informace lidem s vadou sluchu, a tím jim umožní pochopit složitější komunikaci s okolím. Tlumočení do znakového jazyka tak lze sjednat např. na svatby, vyšetření u praktického lékaře, při jednání s úřady, pro vyřízení právních záležitostí, mše apod.²³

Pokud si chce člověk s vadou sluchu tlumočnicka objednat, měl by mu nejdříve sdělit, co bude tlumočit, aby se mohl na překlad předem připravit. Tím je zajištěna vyšší kvalita tlumočení do českého znakového jazyka a ve svém důsledku i lepší porozumění osob s vadou sluchu tlumočenému překladu.²⁴

Tlumočník a klient před uzavřením smlouvy si musí vyjasnit několik otázek, které by potom mohly přerušit navázanou spolupráci. Tyto otázky se vážou ke kodexu tlumočnicka a otázkám morálky (tyto otázky jsou kladeny podle organizace RID):

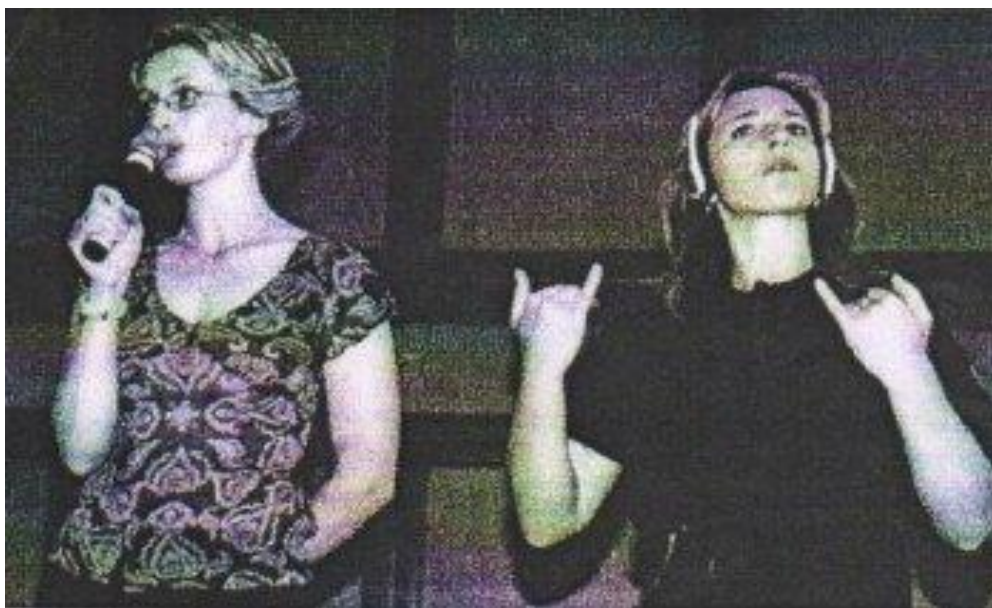
- před přijetím tlumočnicka by měla být zodpovězena otázka, zda klient požaduje věřícího tlumočnicka z konkrétní církve
- naopak tlumočník musí zvážit, zda mu vlastní víra nebrání přijmout danou práci a zda může přeložit vše nestranně²⁵

²² Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 37

²³ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 37

²⁴ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 37

²⁵ Fenclová, J. Ve světle sluchového postižení, str. 37

(www.ruce.cz)

1.2.4.1 Tlumočení liturgických obřadů a dalších událostí vázaných na náboženský život

Tlumočení je jedno z nejvíce využívaných prostředků, prostřednictvím kterého osoby s vadou sluchu získávají informace. Tlumočení se využívá ve specifických oblastech, jedním z nichž je tlumočení liturgických obřadů a dalších událostí vázaných na náboženský život lidí s vadou sluchu.²⁶

"Tlumočnick zde často vstupuje do neznámého prostředí, které je charakteristické vlastní kulturou, pravidly chování, hierarchií, terminologií a jazykem plným duchovních, metaforických a kulturních dimenzí."²⁷Tlumočnick překládá různé liturgické texty a jejich obsah, který musí znát. V případě České republiky, ve které je nejvíce zastoupena křesťanská církev, se jedná o překlad:

- a. liturgických textů ustálený sled modliteb a odpovědí lidu, tyto texty jsou závazné a neměnné
- b. biblických textů - Nový a Starý Zákon
- c. ustálených modliteb např.: modlitba Otče náš, Gloria, Sanctus, Benedictus, vyznání víry, Credo, apod.
- d. žalmů biblické texty, které jsou často zpívané
- e. mše/bohoslužby

²⁶ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

²⁷ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

- f. tlumočení ostatních svátostí jako je např. křest, biřmování, svatba, posledního pomazání nemocných atd.
- g. tlumočení různých forem příprav na svátostí (opakovaná setkání klientů s knězem za účelem rozhovoru, výuky)
- h. tlumočení biblických hodin (čtení a rozbor biblického textu)
- i. tlumočení pohovoru s knězem/pastorem
- j. rekolekcí (jednodenních nebo vícedenních pobytů s duchovním, náplní tohoto dne nebo pobytu jsou modlitby, mše, přednášky, osobní/duchovní rozhovory s knězem)
- k. tlumočení různých zájezdů, poutí, pohřbů, křížových cest a jiných pobožností²⁸

Kvalita překladu do českého znakového jazyka je vždy závislá zejména na znalosti znaků tlumočnicka a jeho vyjadřování, které jsou důležité pro překlad posvátných a liturgických textů. Pokud tlumočnick, nemá výše uvedené znalosti a dovednosti, nemusí člověk s vadou sluchu dostat veškeré informace a nebo dostává informace, které jsou z důvodu nepochopení obsahu tlumočnickem přeloženy mylně. Může se stát, že při liturgických obřadech je překlad nekvalitní a pro člověka s vadou sluchu se stává liturgický text nepochopitelný.

Pro názornost zde uvádím výsledky dotazníkového průzkumu, který provedla Romana Petráňová mezi křesťany s vadou sluchu. Dotazníkový průzkum se zabýval mírou spokojenosti / nespokojenosti osob s vadou sluchu s tlumočením náboženských obřadů a textů. Výsledkem dotazníkového průzkumu byla nespokojenost s tlumočením náboženských obřadů zejména proto, že:

1. "Tlumočnick projevil neznalost pojmů, souvislosti a odborné terminologie v českém znakovém jazyce.
2. Tlumočnick používal odborně či kulturně nevhodný znak.
3. Tlumočnick se nevhodně choval v liturgickém prostoru.
4. Tlumočnickova pasivní mimika nevyjadřovala osobní vztah k Bohu (tak, jak jej slyšící vnímají při bohoslužbě u mluvčího)."²⁹

²⁸ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

²⁹ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

Pokud tlumočník špatně tlumočí nebo jeho překlad není stoprocentní, může to být z několika důvodů a jeden z nich je i to, že tlumočník neslyší nebo nerozumí mluvčímu.³⁰ Tento problém může zapříčinit:

- špatná akustika prostoru (není rozumět mluvenému slovu, textu písní)
- čtení pronášejí laici (ne kněží nebo ministranti) a ti mohou číst potichu, rychle, nevýrazně atd.
- kněží jsou často cizinci (např. Poláci), jejichž přízvuk komplikuje srozumitelnost.³¹

Nespokojenost osoby s vadou sluchu s kvalitou tlumočení není pouze chybou tlumočníka, ale je hlavně zapříčiněna absencí propracovaného systému odborného vzdělávání tlumočnicků v oblasti liturgie v České republice a nedostatkem studijních materiálů.³²

Aby tlumočník mohl správně přeložit liturgický text do českého znakové jazyka, musí rozumět obsahu text. Aby nedocházelo k nedorozumění nebo špatnému překladu liturgických obřadů existuje v San Antonio College (Texas) kurz, který učí studenty obsahu textu svatého písma a církevním tradicím. Kurz probíhá v americkém znakovém jazyku, který se od českého znakového liší, jak se můžeme dovědět v podkapitole Český znakový jazyk.³³

Absolvent tohoto kurzu prokazuje znalost pojmů a souvislostí z oblasti jednotlivých náboženských tradic, dogmatických stránek víry, rituálů, svátostí, posvátných dnů, slavností a posvátných textů (např. biblických příběhů a podobenství). Tyto znalosti se dovídají ve svém mateřském jazyce (anglický jazyk).³⁴

V České republice takováto škola zatím neexistuje. Tlumočník církevních obřadů u nás má znát několik variant překladů posvátných textů (Bible, Korán), výklad těchto textů, historické a kulturní vrstvy výchozího jazyka. Jinou možností je porovnat český překlad posvátného textu v jiném jazyce (německý

³⁰ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³¹ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³² Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³³ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³⁴ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

jazyk, anglický jazyk apod.) "Ideální variantou je znalost jazyka, ve kterém byl text napsán (hebrejštiny, řečtiny). To je patrné i z požadavků na tlumočnický náboženských obřadů organizace RID (Registry of Interpreters for the Deaf), která od takto specializovaných překladatelů a tlumočnicků požaduje alespoň základní povědomí o výchozích jazycích posvátných textů."³⁵

1.2.4.2 Příprava a znalosti tlumočnicka

Co by měl všechno tlumočnick znát, aby jeho tlumočení bylo co nejpresnější? Za prvé měl by mít vědomosti o základním schématu liturgie církve. Za druhé by si měl tlumočnick zjistit, co bude čteno v dané liturgii.³⁶

Může se domluvit s klientem, který mu dané texty předem přinese, nebo se přímo domluvit s knězem, aby ho seznámil s průběhem liturgie a jeho obsahem. Tlumočnick se poté musí většinou připravit tak, že se musí daný překlad (posloupnost jednotlivých znaků) naučit nazpaměť. Vzhledem k tomu, že pro liturgické texty neexistuje jednotná verze překladu do českého znakového jazyka, každý tlumočnick může pro vyjádření stejného obsahu použít různé kombinace znaků.³⁷

Za další tlumočnick musí znát terminologii a jazyk používaný v českém překladu posvátného textu. Důvody pro tuto vybavenost tlumočnicka jsou dva. První z nich je, že český znakový jazyk je odlišný od českého jazyku. Druhý důvod je, že v posvátném textu najdeme různé jazykové odlišnosti, které se v běžné české mluvě nepoužívají. Jako příklad lze uvést archaická slova, které můžeme nalézt u starších překladů Bible nebo v ustálených modlitbách. Typické pro Bibli jsou specifická podobenství, metafory a specifická slova jako např. blahoslavenství, zvěstovat, bližní atd.³⁸

Tlumočnick si musí dávat také pozor na slova a slovní spojení, která mají více významů tedy i odlišné znaky. Pokud tlumočnick pravý význam slova nezná, tak se může stát, že bude tlumočit jiný význam, ale sám je plně přesvědčen, že významu rozumí. Např. výraz .."měj v nenávisti..." (Bible, Mt 5,43) by mohl být

³⁵ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³⁶ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³⁷ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

³⁸ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

chybně přeložen jako „nenávid“, zatímco správný smysl je „chovej se nevšímavě“- měj někoho méně rád, přehlížej ho.³⁹

Překladatel by se měl vyvarovat významově nesprávným znakům. Pokud doslovně přeloží "díkůvzdání", člověk s vadou sluchu bude chápat význam tohoto slova jako " dík a vzdát se". Mimika tlumočnicka by měla vyjadřovat vztahový postoj mluvčího k Bohu.⁴⁰

V křesťanské tradici se můžeme setkat s ustálenými slovy, které se vžili natolik, že se z původních jazyků do českého jazyka nepřekládají např.: Amen („Staň se.“) pochází z hebrejštiny, Maranatha („Pane, přijď.“ nebo „Pán přicházíš“) z armenštiny. Kyrie Eleison („Pane, smiluj se.“) je řecký výraz.⁴¹

Český znakový jazyk nemá zatím oblast liturgické terminologie příliš propracován. Jediným možným zdrojem u nás je SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ.

Nejvíce chybí oficiální překlad Bible nebo jiných posvátných knih a liturgických textů do českého znakového jazyka. Tlumočnick si tak musí vytvářet konkrétní překlad biblického textu. V České republice existuje překlad některých biblických knih Svědků Jehovových, ale z důvodu charakteru tohoto náboženství, je pro tlumočnicky, kteří tlumočí z křesťanského náboženství, nespolehlivý zdroj.⁴²

Tlumočnick, který chce zvládnout překlad v této specifické oblasti, musí znát terminologii pro osobu Boha Otce (tento znak se ve různých znakových jazycích ukazuje stejně, osoby Syna (zde si tlumočnick musí dát pozor, protože umístění znaku je jiný před a po proměňování a osoby Ducha svatého).⁴³

Tlumočnick se musí rozšířit slovní zásobu naučením biblických měst, míst (Judsko, Samařsko), jednotlivých osob (Abraham, Mojžíš, Noe), jednotlivé knihy Bible (list Korintským, Římanům a musí si dát pozor na latinské názvy např. 5 knih Mojžíšových (Genesis, Exodus, viz příloha 3 a 4).⁴⁴

³⁹ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴⁰ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴¹ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴² Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴³ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴⁴ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

Dále musí mít přehled o názvech křesťanských církví a jejich členů např. evangelíci, baptisti, katolíci atd. (viz příloha 5 , 6 a 7).⁴⁵

Musí si dát pozor na terminologické odlišnosti v jednotlivých křesťanských denominacích. Například znak křest se ukáže jinak v katolické církvi (pokropení/polití hlavy) a jinak se znak křtu ukáže v baptistické církvi (ponořením celé osoby do vody).

Tlumočníci by měli mít také cit pro výběr znaků, které budou používat při překladu. Měli by se vyvarovat znakům, které jsou používané v běžném životě jako jsou např. "pane Bože" nebo "Ježíši Kriste". Pro klienta věřícího jsou slova tohoto typu vulgární a urážející.

Velmi příjemným životním zážitkem byla moje přítomnost na svatebním obřadu, který byl tlumočen prostřednictvím dvou tlumočnicků, přičemž jeden z nich překládal výhradně pro nevěstu s vadou sluchu.

Druhý tlumočnick stál na pravé straně od kněze a tlumočil pro ostatní hosty, příbuzné a známé, kteří nerozuměli mluvenému projevu.

Během svatebního obřadu jsem zpozorovala, že každý tlumočnick znakuje jinak a každý používal jinou mimiku obličej. Sama ovládám základy českého znakového jazyka, takže jsem zčásti překladu rozuměla. Na první pohled byl patrný rozdíl mezi znakovým projevem obou tlumočnicků.

Když jsem se ptala lidí s vadou sluchu, s kterou tlumočnicki byli více spokojeni, odpověděli jednoznačně: "Více nám vyhovovala tlumočnice nevěsty, protože bylo vidět, že to co znakuje, myslí opravdově, že tomu sama věří." S druhou tlumočnicki byli lidé s vadou sluchu nespokojeni z těchto důvodů: v menší míře využívala mimiku, jí používané znaky byly méně přesné, nic méně v celkovém projevu bylo její tlumočení nudné a "neopravdové".

Po té jsem se otázala nevěsty, proč si vybrala první tlumočnicki, která překládala jen pro ni. Odpověděla mi, že tlumočnice znakuje více procítěně, má bohatší znakovou zásobu, její celkový znakový projev je snažší pro pochopení a záměrně si vybrala překladatelku, která věří v Boha, aby obřad mohla lépe duchovně prožít. Také mi sdělila, že se předem domluvila s knězem, aby jí informoval, co bude předmětem obřadu, a to z důvodu přeposlání textu

⁴⁵ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

tlumočnicím. Text musela poslat měsíc před obřadem, aby se tlumočnice mohly na svatební obřad připravit.

Na základě vlastních zkušeností tak můžu říci, že tlumočení jednoho obřadu dvěma tlumočníky, může být značně odlišné.

1.2.4.3 Překlad a tlumočení ustálených textů

V křesťanském pojetí existují ustálené a neměnné modlitby, požehnání, žalmy, recitace, litanie, zvolání a odpovědi, které mají v liturgických textech pevné místo (např: „Pán s vámi." - „I s Tebou!" "Jděte ve jménu Páně." - „Bohu díky!"). Tyto texty se na veřejnosti mohou číst, recitovat a zpívat. V těchto textech se objevují archaické výrazy např. Otče (začátek modlitby).⁴⁶

Překladatel musí pracovat se starověkými texty, jazykem plným metaforických a kulturních vrstev, formy tohoto jazyku se v běžném textu nepoužívají. Překlad ztěžuje i to, že překladatel do českého znakového jazyka musí mít na vědomí, že na tento text má několik variant teologických výkladů.⁴⁷

Znění textů se nemění a i když existují různé formy překladu do českého znakového jazyka, ještě stále neexistuje oficiální překlad do českého znakového jazyka.⁴⁸

1.2.4.4 Tlumočení hudby

Mše, svatby, křty a jiné liturgické obřady jsou často doprovázeny hudbou. Není však pravidlem, aby se text písně překládal. Jak už jsem výše psala o mé přítomnosti na svatebním obřadu, který byl také doprovázen hudbou. Tlumočnice text písně nepřekládaly a jen účastníkům svatby oznámily, že nyní bude hrát hudba na kytaru, která bude doprovázena sólovým zpěvem.

V církevním prostředí se neobjevuje jen sólový zpěv, ale i sborový a responsoriální zpěvy⁴⁹. Ve formě zpěvu se mohou zpívat žalmy, litanie, hymny atd.⁵⁰

Pokud je zpěv tlumočen, překládá ho jeden tlumočnick. Aby překlad textu byl co nejvěrohodnější, měl by si tlumočnick dokázat poradit s vyjádřením

⁴⁶ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴⁷ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴⁸ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁴⁹ zpěvy s odpovědí sboru nebo lidu

⁵⁰ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

příběhu, melodie a refrémem, který se může i několikanásobně opakovat. Tlumočnick má za úkol navíc odlišit zpěv sólisty a sboru, muže a ženy, zvolání a odpovědi.⁵¹

1.2.4.5 Výběr místa pro tlumočnicka a jeho pohyb v liturgickém prostoru

Člověk s vadou sluchu potřebuje vidět v jednom zorném úhlu aktivní osobu náboženského obřadu (nejčastěji to bývá kněz, který se nachází u ambonu⁵²) a tlumočnicka. Proto je velmi důležité, aby si tlumočnick mohl vybrat takové místo, které bude pro klienta nejvhodnější. Tlumočnick se předem musí dohodnout, jak s knězem tak i s klientem.⁵³

Dohoda často bývá rozdílná, protože každý kněz má jiný přístup k tlumočení do českého znakového jazyka a potom se od tohoto problému odvíjí i umístění tlumočnicka v liturgickém prostoru.⁵⁴

Tlumočnick musí mít na vědomí, že pohyb v liturgickém prostoru není bez pravidel a že na určitá místa nemůže vstoupit. Aby se předcházelo ke zbytečnému nedorozumění, měl by tlumočnick znakového jazyka mít přehled o náboženských prostorách a chování v nich. Měl by umět rozlišit posvátný prostor a vědět, jak se v tomto prostoru chovat a pohybovat.⁵⁵

Další znalosti tlumočnicka by měly být o celkové hierarchii osob, které jsou přítomni na liturgických obřadech.⁵⁶

1.3 Neslyšící člověk jako jazyková a kulturní menšina

Abychom mohli pochopit komplexně člověka s vadou sluchu, musíme si uvědomit, že mají vlastní kulturu. Jsou to lidé s vlastním jazykem, historií, kulturou, tradicí a pravidly chování v komunitě. "Hluchota přestává být

⁵¹ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁵² u obětního stolu

⁵³ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁵⁴ Petráňová, R Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící (online)

⁵⁵ Macurová, A Dějiny výzkumu znakového jazyka u nás a v zahraničí str.92

⁵⁶ Macurová, A Dějiny výzkumu znakového jazyka u nás a v zahraničí str.92

nahlížena jako na defekt, handicap, který vyděluje abnormální (menšinové) z „normálu“, rozdíly mezi slyšícími a neslyšícími začínají být interpretovány ne jako deviace od většinové normy, ale jako přirozené kulturní rozdíly."⁵⁷

V různých literaturách se můžeme setkat s velkým psaným N "Neslyšící". Např. ve SLOVNÍKU ZNAKY KŘEŠŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ se používá Neslyšící s velkým N.

Kdo se považuje za Neslyšícího člověka s velkým písmenem N. Neslyšící s velkým písmenem N jsou lidé, kteří se netrápí tím, že neslyší. Neslyšící jsou hrdí na svoji kulturu a jazyk. Lidé neslyšící s malým n se trápí tím, že neslyší hudbu a jiné zvuky, stydí se za svůj jazyk, vada sluchu je pro ně bariéra, s kterou se nedokáží smířit.⁵⁸

Kultura slyšících a Neslyšících s velkým písmenem N se odlišuje hlavně jazykem. Český znakový jazyk ovlivňuje chování lidí s vadou sluchu a také vnímání světa kolem sebe. Lidé Neslyšící s velkým písmenem N mají svoje vlastní plesy, divadla, sportovní aktivity a humor. Například vtip slyšících má většinou nějakou pointu na konci nebo vede k nějaké pointě. U vtipů neslyšících jde především o vizuální zajímavost, o to co nejhravěji si vyhrát s jazykem, který používají.⁵⁹

Ve své bakalářské práci používám neslyšící s malým písmenem n je to z důvodu přehlednosti a vyvarování se špatnému pojmenování, výjimečnou podkapitolou je SLOVNÍK ZNAKŮ KŘEŠŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ, v této knize se mluví o Neslyšících a Situace v Polsku.

1.4 Dostupná křesťanská literatura nejen pro lidi s vadami sluchu

Zajímalo mě jaké možnosti mají lidé s vadou sluchu ohledně křesťanské literatury, jestli existují knihy, které jsou upraveny pro lidi s vadami sluchu. Nejdříve jsem zašla do křesťanského knihkupectví, kde jsem oslovila

⁵⁷ Macurová, A Dějiny výzkumu znakového jazyka u nás a v zahraničí str.92

⁵⁸ Vysuček, P INFO Zpravodaj str. 20

⁵⁹ Vysuček P INFO Zpravodaj str. 20

prodávající, jestli mají knihy pro lidi s vadou sluchu. Odpověď od prodavačky byla stručná "Nemáme". Tak jsem se zeptala jestli znají nějaké knihy pro lidi s vadou sluchu. Odpověděla mi:

"Ano, SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ". Na otázku, kde bych si ho mohla půjčit, mi kladně neodpověděly a poradily mi, ať se podívám na internet.

Naštěstí jsem věděla, kde tento slovník si mohu zapůjčit, a to v knihovně, která je umístěna ve Federaci rodičů a přátel sluchově postižených (informační centrum nejen pro lidi s vadou sluchu). V této knihovně jsem dostala informace o dalších dvou knihách, které vám nyní představím.

1.4.1 SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ

Na slovníku spolupracovali nejen lidé slyšící, ale i lidé s vadou sluchu, také můžu říci, že tento slovník je i zároveň slovník ekumenickým, protože na něm spolupracovali členové církví: Bratrská jednota baptistů, Církev adventistů S.D., Církev římskokatolická a křesťanské společenství.

V úvodu tohoto slovníku se dozvídáme základní znalosti o českém znakovém jazyku a kdo tento jazyk používá. Zaujala mě informace o vzniku tohoto slovníku. Když vznikal, sešlo se 10 lidí Neslyšících, kteří překládaly jednotlivé pojmy do českého znakového jazyka. Často se stávalo, že daný pojem, který měl být přeložen, ukazoval každý člen skupiny jinak. Zajímavé je, že členové skupiny znakům porozuměli a uznávali je. Z těchto znaků potom Neslyšící skupina vybírala znak, který potom navrhla společně do slovníku.⁶⁰ Toto je důkaz jak může být český znakový jazyk mnohostranný.

Dále se dozvídáme, že tento slovník je určen Neslyšícím, kteří si můžou díky slovníku osvojit slovní zásobu českého překladu Bible. Neslyšící autoři uvádějí, že ještě tento slovník pomůže Neslyšícím čtenářům pomoci rozvinout znalost českého jazyka v psané formě. Slyšící čtenáři, kteří se setkávají s českým znakovým jazykem poprvé, budou seznámeni se základními informacemi o českém znakovém jazyce. Autoři tohoto slovníku upozorňují na

⁶⁰ SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ str. 6

to, že je potřeba daleko hlubšího studia českého znakového jazyka než jsou podány v tomto slovníku.⁶¹

"Cílem tohoto slovníku nebylo vytvořit obecnou učebnici znakového jazyka nebo obecný slovník, ale nástroj pro sdělování principů a pravidel Bible. Slovo v Bibli má často jiný význam než totéž slovo užívané v běžné mluvě."⁶²

Znaky mají čtenářům poskytnout biblické vyjádření a informovat o přesném vyznamu znaku. Znaky jsou většinou pužity ze Svatého písma nebo jsou křesťany používány. Slova autoři vybírali podle důležitosti v dnešní době.⁶³

V kapitole „Jak použít tento slovník“, jsem se dozvěděla, že slovník existuje i na videokazetě v českém znakovém jazyce. Videokazeta a slovník vysvětluje 538 pojmů.

1.4.2 Modlitby ve znakové řeči neslyšících

Autoři v úvodu vysvětlují proč tato kniha vznikla až v roce 1991. Za doby totality došlo k tomu, že lidé s vadou sluchu nesměli používat znakový jazyk a jejich víra v Boha byla také potlačována. Mezi lidmi s vadami sluchu a církví došlo také k potlačení spolupráce, a tím k velké pomlce. Díky ní byly některé znaky zapomenuty. Po revoluci se opět tito lidé sešli a společně vytvořili tuto knihu.⁶⁴

V této knize najdeme Křesťanský pozdrav, Znamení kříže, Modlitbu páně Apoštolské vyznání víry, Pozdravení andělské, Zdravas královno a Pod ochranu tvou.

1.5 Příběhy lidí s vadou sluchu

Příběhy, které vám nyní představím jsou o lidech, které spojuje víra v Ježíše Krista. Mým cílem bylo zjistit, jak lidé s vadou sluchu v Praze

⁶¹ SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ str. 7

⁶² SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ str. 2

⁶² SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ str. 7

⁶³ SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ str. 7

⁶⁴ Kučera, R Modlitby ve znakové řeči neslyšících str.5

prožívají víru v Ježíše Krista a jestli jsou spokojeni s tím, co jim jednotlivé církve nabízejí nebo by chtěli něco ve spolupráci s církví změnit.

Respondentům jsem předložila dotazník (viz.příloha 2) a při individuálním rozhovoru jsme společně odpovídali na otázky. Rozhovory probíhaly v českém znakovém jazyce a za pomoci odezírání. Oslovila jsem 6 lidí s vadou sluchu, pro svoji práci jsem mohla použít jen 4 vyhotovené vzorky. Zbylé dva vzorky se mi nehodily do mé práce.

Respondenty, které jsem vyřadila, spojovala víra v Ježíše Krista, nehlásili se k žádné církvi v České republice, pravidelně navštěvovali církevní budovy a nezajímali se o hlubší znalost víry. Církevní prostory nenavštěvují v době bohoslužeb/ mší, ale v době, kdy v kostele je málo lidí, a tak mají čas na rozmlouvání s Bohem. Zkušenost, kterou prožívají s Bohem, jim vyhovuje a nechtějí do jejich duševního vztahu zatahovat nikoho jiného. Tím nechci říci, že toto prožívání víry je horší nebo lepší. Jak už jsem výše zmiňovala, chtěla jsem zjistit, jak církve spolupracují s lidmi s vadou sluchu. V těchto případech lidé s vadou sluchu nespolupracovali s žádnou církví v České republice.

Při práci s respondenty jsem zjistila, že ke každému člověku musím přistupovat individuálně a nelze z nich udělat jeden vzorek. Zjistila jsem, že se značně liší potřeby člověka nedoslýchavého od člověka prelingválně neslyšícího. Člověk nedoslýchavý v mém průzkumu umí číst v českém jazyce a bez problému se dorozumí s lidmi bez vadou sluchu, tím si umí přečíst Bibli. Má zájem o porozumění obsahu Bible a chce být součástí církevní společnosti. Pokud se nachází v blízkosti⁶⁵ představitele církve, je schopen s ním komunikovat a bavit se o Bibli bez pomoci českého znakového jazyka. Ke společné konverzaci nepotřebuje tlumočnicka.

Prelingválně neslyšící potřebuje vždy k sobě tlumočnicka, pokud rozpráví s člověkem bez vady suchu na těžší téma. Člověk prelingválně neslyšící při komunikaci s představitelem církve potřebuje tlumočnicka.

Od dotazovaných jsem se dověděla, že v Praze se nenachází kněz/farář, který by uměl český znakový jazyk a během liturgických obřadů používal český znakový jazyk. Jedna z respondentů mi sdělila, že sama organizuje tlumočení

⁶⁵ Musí se dodržovat určitá pravidla, které najdeme podkapitole Odezírání str.11

mše v kostele ve Stodůlkách. S místním knězem jsou domluveni, že mohou jakoukoliv neděli přijít s tlumočnickem na mši.

Kostel ve Stodůlkách jsem navštívila, nachází se v blízkosti metra. Kostel zahlédneme už při výstupu z metra, na sídlišti se vyjímá nejen tvarem, ale i modrou barvou. Kněze jsem se chtěla optat proč, nemá zájem více spolupracovat s lidmi s vadou sluchu např. s nimi udělat jednou za měsíc posezení u čaje. Kněze jsem v kostele nezastihla a na emailovou poštu mi neodpověděl.

Respondentům chybí v Praze nejvíce spolupráce s Římskokatolickou církví. Dotazovaní jsou si vědomi toho, že Svědkové Jehovovi nabízejí v Praze různá setkání, které probíhají v českém znakovém jazyce. Český znakový jazyk ovládají někteří představitelé této církve. Tuto možnost nabízejí i představitelé Baptistické církve, kteří mají hlavní sídlo v Brně. Spolupráci s těmito církvemi nenavázali z důvodu nevyhovujících pravidel.

Paní Katka

Paní Katka se poprvé seznámila s křesťanskou vírou na střední škole v Ječné, kde náboženství vyučovala jeptiška. (Střední škola v Ječné - tato škola pracuje se sluchově postiženými žáky převážně orální metodou. Učitelé na děti mluví a mluvenou řeč od nich vyžadují. Stupeň sluchové vady není při přijímání dětí hlavním kritériem.) Jeptiška uměla jen základy znakového jazyka, paní Katka ve výuce náboženství rozuměla díky tomu, že se naučila odezírat. Svůj sluch rehabilituje s pomocí sluchadel a různé tóny slyší.

Paní Katka je nedoslýchavá. Pokud chce dobře rozumět musí být s lidmi bez vady sluchu v určité vzdálenosti, musí dobře vidět na ústa mluvčího a tak může odezírat. Paní Katka se dobře domluví i v českém jazyce s lidmi bez vady sluchu, ale psanému českému jazyku moc nerozumí. Paní Katka byla na střední škole seznámená s různými náboženskými směry a i se základy Římskokatolické církve. Jeptiška paní Katku inspirovala natolik, že začala být víra součástí Katčiného života a začala o cestě víry přemýšlet čím dál víc.

Jedním z hlubších zážitků, který si paní Katka pamatuje, byla první návštěva kostela. Kostel navštívila spolu s maminkou. Vzpomněla si na první

modlitby, které jí začaly dávat energii a sílu do života. Víra v Boha se stala smyslem jejího života.

Paní Katka se nehlásí k žádné víře, je křesťanka, která věří v Boha. Nedělá žádné rozdíly mezi kostelem evangelickým nebo římskokatolickým, i když sama po sléze přiznala, že jí je bližší atmosféra katolického kostela. Sama si je vědoma, že jsou v České republice různé křesťanské směry. Když jsem se jí zeptala, jestli ví jaké jsou rozdíly mezi nimi, řekla mi: *„Přesně nevím, ale vím co mi u nich nevyhovuje. Víím, že u Baptistů se nepije alkohol a nemají tradiční kostely. Mám ráda atmosféru katolických kostelů. Svědkové Jehovovi mají svojí upravenou Bibli a mají pro mě špatný pravidla, který bych nedodržovala.“*

Když jsem se paní Katky ptala na to, co pro ni znamená spojení, „víra je ze slyšení“, které je napsané v Bibli. Odpověděla mi: *„Nerozumím tomu. Víra ze slyšení? Naslouchat Bohu. Naslouchám srdcem. Nevím. Ted' jsem si to vymyslela.“* Paní Lucie byla z této věty trochu rozladěná a vůbec nevěděla, že něco takové v Bibli je napsáno.

Dříve paní Katka sama organizovala tlumočení mše nebo bohoslužby, ale nyní z časových důvodů není schopna setkávání v kostele organizovat. Dříve se dohodli na určitou neděli s dalšími lidmi s vadou sluchu, kteří věří v Boha a objednali si tlumočnicka. Po mši se všichni sešli na smlouvané místo a povídali si tam. Velkým problémem bylo sehnat dobrého tlumočnicka.

Skupině s vadou sluchu vadil tlumočnick, který nevěří v Boha. Proto si objednávali pořád stejného, který se jim v minulých tlumočeních osvědčil. Když jsem se zeptala paní Katky proč už nenavštěvuje společně s přáteli kostel, odpověděla mi: *„Kdo chodíval už nechodí. Nebaví nás stále si objednávat tlumočnicka, jsme odkázáni na jeho výklad. A jiní odešli k baptistům a dojíždějí do Brna. Jednou sem přijeli misionáři z Ameriky, oslovili lidi s vadou sluchu a baptisté s nimi zorganizovali setkání. Uměli výborně znakovat, takže všichni opravdu rozuměli i ti, kteří jsou prelingválně neslyšící.“*

Nyní jen sama navštěvuje kostel. Svěřila se mi, že se nyní nachází na životním rozcestí. Víra v Boha tolik nedává energii a sílu do života jako dřív. Paní Katka se rozvádí po 8 letech. Když se s touto životní změnou svěřila svým kamarádům, odvrátili se od ní. Paní Katka toužila si s někým o svém problému popovídat. Přála si, aby to byl člověk, který věří také v Boha, ale přátelé co

znala, se s ní přestali bavit. Svěřila se mi, že by byla moc ráda, kdyby našla nějakého představitele církve, které mu by mohla svůj problém svěřit a promluvit si o něm.

Po tomto životním zklamání, dále sama navštěvuje kostel a řekla mi: *„Nyní sama občas zajdu do kostela, ale jen se pomodlit. Naposledy jsem tam byla před 14 dny, kdy jsem se ptala Boha, jestli dělám dobře, když chci odejít od svého manžela. Když jsem se tak modlila, začala hrát hudba. Pro mě to bylo znamení, jako že Bůh je se mnou a že vše dobře dopadne.“*

Jedním z největších přání paní Katky je, kdyby existoval kněz, který by uměl český znakový jazyk a s nímž by mohla promlouvat o Bibli a o životě ve svém vlastním jazyce, v kterém se nejlépe dorozumí.

Paní Dana

U paní Dany se ze začátku zmíním o její vadě sluchu. Paní Dana je postlingválně ohluchlá, ohluchla před nástupem do první třídy. Nyní neslyší žádné zvuky a svůj sluch ničím nerehabilituje. Paní Dana dobře rozumí českému jazyku, jak psanému tak i mluvenému. Paní Dana za svůj mateřský jazyk považuje český znakový jazyk. S lidmi bez vady sluchu se dorozumívá s pomocí odezírání.

Paní Dana pochází z Moravy, její rodiče byli věřící a pravidelně s nimi navštěvovala nedělní mše. Paní Dana na Moravě docházela na náboženství, kde dostala základní informace o římskokatolické církvi. S vyučujícím si rozuměla, protože uměl dobře artikulovat, a tak paní Dana mohla dobře odezírat. V kostele nerozuměla výkladu, proto se více nezajímala o hlubší smysl víry a hledala jinou cestu, která by ji duševně uspokojila. Kostel v mladém věku navštěvovala s rodiči jen z povinnosti.

V 18 letech navštívila skupinu lidí, kteří patřili do hnutí Fokolare. Šlo o ekumenické setkání věřících rodin. Lidé z Fokoláre se paní Daně individuálně věnovali a rozmlouvali s ní o víře. Zde se paní Dana začala opět zajímat o víru a začala nacházet víru v Boha.

Paní Dana vyznává římskokatolickou víru. Když jsem se jí ptala, jestli zná i jiné církve v ČR opověděla mi: *„Znám Buddhismus, protože můj muž je Buddhista. A tam jsou velké rozdíly mezi mojí a jeho vírou např. převtělování*

po smrti, Boha mají Buddha... Máme vedle sebe na poličce Buddha a kříž s Kristem a seznamujeme je. Povídáme si o rozdílech. Společný základ je láska k bližnímu a úcta k přírodě.“

Paní Dana si je vědoma, že v České republice jsou i jiné církve např. evangelická, katolická a baptistická. Římskokatolickou církev si vybrala, protože jak sama řekla, je jí tato cesta jejímu srdci nejbližší.

Nyní paní Dana navštěvuje mše jednou za měsíc a aby dobře výkladu kněze rozuměla, objednává si tlumočníka. Překladatele si vybírá stále stejného, pro toto postavení má několik důvodů. Jeden z důvodů je, že ne každý tlumočník má dostatek znakové zásoby v oblasti víry. Dalším problémem v tlumočení bylo, že tlumočníci nebyli věřící, neuměli předat pravý význam vět. Někteří tlumočníci měli u překladu mimiku, která degradovala obsah překládaného textu. Paní Dana tomuto předchází tak, že chce znát názory tlumočníka na víru a více ho osobně znát.

Paní Dana nezná žádnou komunitu, která by víru zprostředkovávala lidem s vadou sluchu. Řekla mi: *„Já sama organizuji tlumočení. Např. když tady byl papež Jan Pavle II, tak jsem si sama zorganizovala tlumočení. Mohli jsme být v jeho v blízkosti a i koukat na tlumočníka. Bylo nám to umožněno a prožili jsme krásný zážitek. Myslíte, že kdybyste to nezorganizovala, tak by mše nebyla tlumočena? Nevím, ale nechtěla jsem to riskovat.*

I paní Dany jsem se ptala, co pro ni znamená spojení „víra je ze slyšení“, které je napsáno v Bibli. Odpověděla mi: *„Naslouchat v jakémkoliv jazyce. Například i ve znakovém. My nasloucháme znaky.“*

Paní Dana by ráda docházela na výuku náboženství, kde by mohla s někým rozmlouvat o biblických textech a dozvěděla se více informací o své víře.

Pan Michal

Pana Michala seznámili s vírou rodiče, kteří byli věřící. Pravidelně s nimi navštěvoval kostel a modlil se u večeře. Nejdříve nechápal a nerozuměl, proč se rodiče modlí a navštěvují kostel. Nenašel ve víře žádné duševní uspokojení. V dětském věku ho mše a modlitby nudily. Nutno dodat, že otec pana Michala

je slyšící a matka je prelingválně neslyšící. Rodiče od mala s panem Michalem o víře rozmlouvali, táta mu i některé mše překládal.

Pan Michal je nedoslýchavý. S lidmi bez vady sluchu se dobře dorozumí tím, že odezírá. Umí dobře číst, ale těžšímu textu nerozumí. Za mateřský jazyk považuje český znakový jazyk.

Pana Michala obrátily k víře neúspěchy. Při každém životním neúspěchu se začal modlit a věřit tak, jak ho to učili rodiče. Modlitby a víra v Boha mu pomohla překonat slabé chvíle. Pomohla mu vyrovnat se svou hluchotou a naučila ho vážit si života.

Základní znalosti ohledně náboženství získal ve škole, kde byl seznámen s biblickými příběhy. Zde mu bylo také sděleno, že si může svoji cestu vybrat sám, a že jsou lidé věřící a nevěřící. Pan Michal není příslušníkem žádné církve. Na otázku jestli zná některé církve v České republice, odpověděl mi: *„Znám. Evangelická církev, Katolická církev, Svědkové Jehovovi. Ale nevím, jaký je v nich rozdíl. Jen vím, že Svědkové Jehovovi jsou nejvíc odlišní, že mají pravidla, které nejsem schopný tolerovat. Např. že nesmějí brát od nikoho krev, i když jsou v ohrožení života.“*

Když jsem se ptala pana Michala jak rozumí spojení, které je napsáno v Bibli, že „víra je ze slyšení“. Odpověděl mi, že: *„Nerozumím tomu.“*

Se svou manželkou dochází do kostela na mše, jen tehdy, když jim napíše SMSku jejich známá, a to znamená, že na mši bude přítomen tlumočník. Občas si jde se svou manželkou sednout do kostela. S tlumočníkem má zkušenosti z tlumočených mší, které objednává jeho známá a ze křtu svého syna. Když jsem se ptala jestli existuje v ČR komunita, která by zprostředkovávala víru lidem s vadou sluchu, odpověděl mi:

„Nevím. Občas si jdeme sednout po mši s ostatními neslyšícími a rozebíráme téma mše. Protože moc těm tématům, co byly na mši, nerozumíme, tak se snažíme dojít k nějakému závěru, který nás všechny uspokojí. Myslím si, že se občas musí na nás Bůh zlobit nebo se nám smát. A co to jsou za témata třeba? Lásky k bližním, dávat šanci lidem, který nás zklamou a přesto je mít rád, oprostít se od zla, ovládnutí se v manželství atd.“

Pan Michal si přeje potkat jednou církevního představitele, který by uměl český znakový jazyk a mohl s ním rozmlouvat na různá témata.

Pan Pavel

Pan Pavel se narodil v katolické rodině, která ho vychovávala v křesťanském duchu, jako malý chlapec byl pokřtěn a zúčastnil se Svatého přijímání. S panem Pavlem jsme nejvíce komunikovali psaným písmem a méně jsme znakovali v českém znakovém jazyce. Plnohodnotně se domluví v českém znakovém jazyce, který je pro něj zároveň i mateřským. Nutno dodat, že se pan Pavel narodil bez sluchu (prelingválně neslyšící).

Pan Pavel velmi dobře odezívá, odpovědi na mé otázky psal na papír, protože hlas používá jen při jednoduchých frázích. K danému tématu používal velmi specifické znaky, kterým jsem nerozuměla. Domluvili jsme se, že dopisování, které bude doplňováno českým znakovým jazykem, bude nejlepší řešení k plnohodnotné komunikaci.

S vírou v Boha, jak už jsem výše psala, ho seznámili v raném věku rodiče. Společně s nimi si prohlížel obrázkové knihy s biblickými příběhy, které se staly i jeho oblíbenou dětskou literaturou a často si v nich sám listoval.

Další prohloubení znalostí ve víře a orientaci se v Bibli nastaly, když mu rodiče a kněz katolické církve nabídli Svaté přijímání.

Rozhodnutí ho donutilo více studovat liturgické texty a výklady Svatého písma. S přípravou ke Svatému přijímání mu nejvíce pomohl kmotr, s kterým probíral Biblické a liturgické texty. Díky svému věku, Svaté přijímání bral velmi vážně a svědomitě. Danému textu nechtěl jen rozumět „hlavou“, ale hlavně srdcem. Po Svatém přijímání dále navštěvoval katolický kostel a žil životem křesťana.

Na otázku, co znamená pro něj křesťanská víra, odpověděl mi: *„Křesťanská víra přináší klid v duši, jistotu, ukazuje cestu jak správně žít, dává pocit bezpečí, dává možnost své vnitřní problémy předložit Bohu.“*

Pan Pavel si je vědom i jiných církví v České republice. Seznámil se s nimi až po revoluci. Svěřil se mi, že mu na pár let zamotaly hlavu a svedly ho z jeho katolické cesty. Svědkové Jehovovi, baptisti a Křesťanské společenství tyto církve pan Pavel zná, protože se na čas stal jejich účastníkem.

Představitelé těchto církví se učili český znakový jazyk. Lidé s vadou sluchu mohli mluvit přímo s představiteli církví a nemuseli si objednávat tlumočníka, což prolomilo komunikační bariéru, která do té doby byla mezi

církvemi v České republice. Postupem času, ale vše začalo upadat, představitelé církví, kteří uměli znakovat, se přestěhovali do Brna a v Praze zůstali jen Svědkové Jehovovi. Řekl mi: *„Působilo na mě Křesťanské společenství a potom ještě baptisté a oba tyto směry mi byly bližší, než Svědkové Jehovovi. Zůstal jsem, ale katolíkem.“*

Nyní se pan Pavel pravidelně účastní nedělních mší v římskokatolickém kostele. Pokud má tlumočnický čas, tak je mše tlumočená, jinak se snaží odezírat, což je pro něj hodně obtížné. Při absenci tlumočnicka na nedělní mši mu pomáhají webové stránky www.vira.cz, kde nalezne v předstihu texty k nedělní liturgii.

Preferuje tlumočnicka, který vyznává stejnou víru, protože jak mi řekl: *„Když je tlumočnick věřící, tak se lépe vyjadřuje, má větší zásobu speciálních znaků a lépe vysvětluje to, co překládá do znakového jazyka, protože ví o čem mluví.“*

Když jsem se zeptala na to, jak si vysvětluje, že se v Bibli píše „víra je ze slyšení“ a co to znamená pro člověka s vadou sluchu a konkrétně pro něj, když neslyší. Odpověděl mi: *„My lidé s vadou sluchu slyšíme očima a ten kdo čte, taky nepotřebuje uši. Desatero bylo vryto do kamene a následně tlumočeno do mluveného jazyka.“*

„Když kněz přečte při mši evangelium, končí slovy - slyšeli jste Slovo Boží. Já si k tomu přidávám – a pokud jste to Slovo neslyšeli, tak si ho přečtete. Připomíná mi to jeden verš z Marka, a to „Kdo má uši k slyšení slyš.“ Ale následuje hned další verš – „Dávejte pozor na to, co slyšíte. Jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám, a ještě přidá.“

„Podle mého názoru, tím chce říci, že samotný sluch v případě Božího slova nemusí být úplně ideální. Je tu ještě jeden sluch, který máme, a to je vnitřní sluch (hlas), kterým nasloucháme. Povím ti příběh. Uprostřed noci se náhle probudím a utíkám se podívat ven. A když jsem otevřel dveře uviděl jsem promrzlé kotě, které tam leželo. Určitě jsem ho neslyšel. Prostě jsem vstal a slyšel jsem svůj vnitřní hlas, jak mi říká, ať se jdu podívat dolů.“

Po vyslyšení příběhu jsem se zeptala, jestli vnitřní hlas, vždy poslouchá a nebo se musí zamýšlet nad tím, jestli je to dobrý nebo zlý hlas. Pan Pavel začal mluvit o zkušenostech i se záporným vnitřním hlasem, opět uvádí příklad.

„Nedobrý duch nám může říkat, že teď můžu krást, protože mě teď nikdo nevidí.“

Pan Pavel má jednoduchou radu, jak tyto hlasy rozlišovat. *„Platí tu jednoduché pravidlo, pokud to „našeptávání“ neodpovídá morálce evangelia, určitě to nebude od Boha a měli bychom ho spíš podezřívat.“*

Pokud by potkal člověka s vadou sluchu, který by se zajímal o víru v Boha, doporučil by mu, aby se šel podívat do kostela, kde bude probíhat tlumočená mše.

„Sám uvidí, zda-li je to jeho cesta, nebo bude hledat jinou. Víra v Boha nejde vysvětlit, nejde naučit, člověk ji musí cítit.“

2 Vývoj spolupráce mezi křesťany a lidmi s vadou sluchu

V této kapitole bych ráda poodhalila historický kontext spolupráce mezi křesťany a lidmi s vadou sluchu.

Křesťané byli jedni z prvních lidí, kteří začali materiálně pomáhat lidem s vadou sluchu, ale zasloužili se i o jejich první vzdělávání. V dnešní době mají lidé s vadou sluchu stejná práva jako lidé bez postižení, ne vždy tomu tak bylo.

Ve středověku byli tito lidé považováni za lidi s mentálním postižením a byli vytlačováni na okraj společnosti. Jejich osud záležel na lidech, kterým se jich zželelo srdce a obdarovali je jídlem, šatstvem nebo penězi. Někteří lidé k tomu byli vedeni z důvodu náboženského přesvědčení.⁶⁶

Neboť křesťanská víra nás vede k hlubšímu sociálnímu citění, proto byli lidé s postižením sluchu v minulosti mnohem častěji odkázáni na pomoc věřících a církve.

V této kapitole chci poukázat na to, že tito lidé často byli odkázáni na pomoc druhých a že toto sociální citění dle mého názoru v člověku podporovalo křesťanství.

2.1 První zmínky o lidech s vadou sluchu v Bibli

Důležitou postavou v křesťanském učení je Ježíš z Nazaretu, který se svými učni putoval po Jeruzalémě. Cílem Ježíše z Nazaretu bylo, aby člověk navázal dialog s Bohem a osvobodil se od hříchu. Člověk, tak dostal novou možnost cesty. Pokud se osvobodil od hříchu mohl být spasen a jeho nesmrtelná duše se zachrání pro věčný život.⁶⁷

Pokud člověk naváže vztah (lásku) s Bohem, měl by umět tuto lásku aplikovat do vztahu s druhými lidmi. Tento vztah se v dějinách křesťanství

⁶⁶ Matoušek, Základy sociální práce str.34

⁶⁷ Matoušek, Základy sociální práce str.34

projevoval tak, že křesťané pomáhali lidem chudým, postiženým, zavrhnutým a poníženým.⁶⁸

V této podkapitole budu citovat verše z Písma, které učí člověka lásce k lidem, kteří mají zdravotní znevýhodnění. Poukazují na to, že mají právo na život a že i člověk bez vady sluchu se může stát hluchým vůči okolí v kterém žijeme. Na verších, které tady uvedu, je krásné to, že jsou platné i v dnešní době.

Ve Starém a Novém Zákoně jsou zmínky o člověku s vadou sluchu, dříve nazýván „hluchý“.

Ve Starém Zákoně ve třetí knize Mojžíšově se můžeme dočíst, jak Hospodin nabádal lid, aby se zastával lidí se speciálními potřebami, tedy i lidí s vadou sluchu.

„Hluchému nebudeš zlořečiti, a před slepým nepoložíš úrazu, ale báti se budeš Boha svého, nebo já jsem Hospodin.“⁶⁹

Z tohoto verše můžeme vyčíst radu Hospodina, který podněcuje lid k tomu, aby při setkání s člověkem, který nevidí nebo neslyší, nekladl tomuto člověku do cesty hmotné překážky.⁷⁰

Pod slovem překážky si můžeme představit různé hmotné předměty, ale překážkou se může stát i samotný člověk. Takovýto člověk klade překážku ve formě ponížení, urážky, pohrdání a výsměchu člověku s vadou sluchu nebo zraku.

I když pachatel není přistižen při činu jinými lidmi, Hospodin tuto křivdu vidí a upozorňuje na to, že pachatel bude následně potrestán. Člověk nemůže s lehkým svědomím a vědomím ohrožovat lidský život.⁷¹

V Novém Zákoně se můžeme dočíst o zázračném uzdravení hluchého člověka Ježíšem.

„Ježíš se vrátil z území Týru a šel přes Sidón k jezeru Galilejskému územím dekapole. Tu k němu přivedou člověka hluchého a špatně mluvícího a prosí ho, aby na něj vložil ruku. Vzal ho stranou od zástupu, vložil prsty do jeho

⁶⁸ Matoušek, Základy sociální práce str.34

⁶⁹ Leviticus (19,14)

⁷⁰ Bič, Balabán a kol., Starý zákon překlad s výkladem 2 – EXODUS LEVITICUS Str.307

⁷¹ Bič, Balabán a kol., Starý zákon překlad s výkladem 2 – EXODUS LEVITICUS Str.307

uší, dotkl se slinou jeho jazyka, vzhlédl k nebi, povzdechl si a řekl: "Effatha", což znamená " Otevři se!" I otevřel se mu sluch, uvolnilo se pouto jeho jazyka a mluvil správně. Ježíš jim nařídil, aby to nikomu neříkali. Čím více jim však nařizoval, tím více to rozhlašovali. Nadmíru se divili a říkali: "Dobře všechno učinil. I hluchým dává sluch a němým řeč."⁷²

Uzdravení hluchého - jak tento příběh můžeme chápat? Pro někoho neuvěřitelný příběh, pro jiné zázrak. Někdo to může pokládat za hanebnou lež. Jiní, kteří se chtějí uzdravit a nejde jim to, se svým handicapem vyrovnávají jako s Božím trestem.

O Božím trestu nelze mluvit, protože v biblickém pojetí se neinterpretuje postižení jako Boží trest. Bůh sdílí společně jejich utrpení a účastní se společně na jejich životě. Lidé, kteří se naučili vnímat své postižení jako slabost, mohou díky víře v Boha odhalovat své silné stránky.⁷³

Tento příběh nám může pomoci pochopit výklad Benedikta XVI., který vidí v příběhu Kristovo jednání jako projev blízkosti a vnímavosti, konkrétního zájmu a hlubokého soucitu k hluchoněmému.⁷⁴ Příběh se stává i jakýmsi návodem chování pro člověka bez vady sluchu, který se prvně setká s člověkem s vadou sluchu. Návod by mohl znít takto, neotáčej se k němu zády a nedělej, že ho nevidíš a neslyšíš, přistup k němu a najdi s ním společnou řeč.

V příběhu Benedikt XVI. vidí i dvojsmyslnost a upozorňuje na to, že hluchotu prožívají i lidé, kteří dobře slyší. Tato forma hluchoty se projevuje diskriminací, netolerancí, bezohledností a sebestředností. Člověk tedy netrpí fyziologickou hluchotou, ale „duševní hluchotou“.⁷⁵

Hluchota této formy se dá odstranit láskou, solidaritou a vzájemnému naslouchání a hledání společné cesty.⁷⁶

Dále zde můžeme uvidět duchovní uzdravení člověka s vadou sluchu, který se neuzdravil po biologické stránce, nezačal slyšet, ale uvěřil v Boha a navázal s ním vztah po rozmluvě s Ježíšem. Uslyšel vnitřní hlas, který předtím neslyšel.

⁷² Evangelium svatého Marka (7: 31-37)

⁷³ Milfait, Příběh uzdravení slepého od narození (online)

⁷⁴ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

⁷⁵ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

⁷⁶ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

O tom to hlasu se zmiňuje i pan Pavel⁷⁷, který naslouchá svému vnitřnímu hlasu. Jak sám říká: „Je tu ještě jeden sluch, který máme, a to je vnitřní sluch (hlas), kterým nasloucháme.“ A tedy díky němu slyší, i když je prelingválně neslyšící.

Ježíš svým lidským přístupem a „duchovním uzdravením“ uvědomuje člověka s vadou sluchu o vlastní lidské důstojnosti, dává mu smysl světa a smysl bytí na této zemi a vyléčí jej z ticha. Takovíto člověk, který jedná stejně jako Ježíš, ať duchovním uzdravením nebo jen zájmem o tyto lidi, dává těmto lidem tóny života, které doposavad neslyšeli.

Další zmínku o lidech s vadou sluchu nalezneme v Novém Zákoně v knize Matoušově.

„Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluší slyší, mrtví vstávají, chudým se zvěstuje evangelium.“⁷⁸

Dle mého názoru se pod tímto veršem skrývá napravení člověka bez postižení, který nechtěl slyšet nebo vidět různé typy zla.

A nebo v tomto příběhu můžeme vidět člověka slepého, který svým sluchem vidí víc než člověk bez postižení. Člověk neslyšící – slyší, protože vidí svým zrakem víc než lidé bez postižení.

Křesťanství nabízí lidem s vadou sluchu a lidem s jiným handicapem lidskou důstojnost a zásadní rovnost všech lidských bytostí. Křesťanství nabízelo pomocnou ruku lidem s postižením v době, kdy se jiní lidé k nim otáčeli zády. V době, kdy lidem s postižením byla odpírána veškerá práva a nemohli se plně účastnit společenského života jako člověk bez postižení. Biblické příběhy, které jsem zde uvedla, poukazují na to, že i člověk s postižením má právo na život, respektování své lidské důstojnosti a rovnocenné postavení ve společnosti.

Křesťanská víra dává věřícím lidem s handicapem možnost přijmout sami sebe a integrovat se do společnosti tak, aby byla respektována a prosazována jejich základní lidská práva.

⁷⁷ Viz. Příběhy lidí s vadou sluchu str. 32

⁷⁸Evangelium svatého Matouše (11: 5-6)

2.2 Počátky vzdělávání lidí s vadou sluchu a spolupráce církví

2.2.1 Svatý Augustin

Svatý Augustin křesťanský myslitel žil v roce 354 až 430. Jeho názor na lidi s vadou sluchu a víru byl takový, že člověk, který neslyší, nemůže dosáhnout víry. V důvod uvádí, že tito lidé bez sluchu nejsou schopni přijmout náboženské pravdy.⁷⁹

Svatý Augustin napsal: „Neslyšící nemohou dospět k víře v Boha, protože k víře se dochází prostřednictvím kázání, tj. mluveného slova.“⁸⁰

Z jiných literárních pramenů se můžeme dočíst, že sv. Augustin věřil, že lidé s vadou sluchu mohou za pomoci znakového jazyka plnohodnotně prožívat víru a znakový jazyk přirovnával k mluvenému slovu. Tento názor tedy popírá předchozí citaci svatého Augustina. Z hlediska historického vývoje se autor knihy přiklání k prvnímu názoru, a to z toho důvodu, že znakový jazyk byl dlouhou dobu v pozadí a prosazovala se metoda orální.⁸¹

2.2.2 Středověk

Ve středověku byl franckým králem Karlem Velikým zaveden první soubor zákonů (kapitulare), který obsahoval nařízení, že se letní pánové musí postarat o své poddané a to i v případě nejchudších a handicapovaných. Přesto převážnou část charitativní činnosti měla na starost církve.⁸²

Od 5.století povolila církev lidem s vadou sluchu přijímat svátosti.⁸³ V 1.polovině 6. století vznikl v Římě Justiniánův zákoník, kde byly popsány práva lidí s vadou sluchu. Zákoník rozlišuje lidi s vadou sluchu na hluchoněmé

⁷⁹ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 91

⁸⁰ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 91

⁸¹ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 91

⁸² Matoušek, Základy sociální práce, str. 88

⁸³ Mázerová, Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938) str.4(online)

a neslyšící. Hluchoněmí lidé, jak už název nám napovídá byli lidé, kteří neuměli mluvit a byli neslyšící. Lidé neslyšící se uměli vyjadřovat mluveným slovem. Dnes bychom první skupinu klasifikovali jako lidi prelingválně⁸⁴ neslyšící a druhou skupinu jako lidi nedoslýchavé a ohluchlé.⁸⁵

Práva byla platná jak pro muže tak i pro a ženy. Zákoník zbavoval hluchoněmé, u kterých byla nalezena vada sluchu v dětství, práv a povinností. Těmto lidem byl přidělen opatrovník, který byl za ně odpovědný. Pokud se lidé hluchoněmí naučili psát a číst, před vznikem postižení, mohli své záležitosti písemně spravovat sami.⁸⁶

Lidé neslyšící měli plnou odpovědnost za svůj život. Práva těchto lidí nebyla nějak omezena. Očekávalo se od této skupiny lidí, že umí ovládat jazyk na takové úrovni, aby vlastní záležitosti mohli spravovat samostatně.⁸⁷

V 11. století mohli lidé s vadou sluchu uzavřít manželství. Ve 12. století byl vydán dekret papežem Incontem III. Dekret obsahoval podmínky, které museli lidé s vadou sluchu splnit, pokud chtěli být oddáni. Své znalosti museli prokázat znaky, slovy nebo písmeny. Tímto dokázali, že rozumějí náboženskému obřadu a tak mohli být oddáni. Ve 13. století člověk s vadou sluchu měl možnost dosáhnout vykoupení.⁸⁸

Na konci středověku církev zakládala různé specializované instituce, které se nazývaly „Útulky“ a specializovaly se přímo na chudé nebo lidi s handicapem.⁸⁹

2.2.3 Začátek 16. Století, vzdělávání lidí s vadou sluchu

Kněží byli jedni z prvních, kteří začali vymýšlet různé alternativní směry vzdělávání, aby mohli lidé s vadou sluchu porozumět základům křesťanského učení. Hlavním důvodem bylo předávání Písma.⁹⁰

⁸⁴ Viz. Kapitola 2.1. Obecné rozdělení

⁸⁵ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 92

⁸⁶ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 92

⁸⁷ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 92

⁸⁸ Mázarová, Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938) str.4 (online)

⁸⁹ Matoušek, Základy sociální práce str. 88

Například benediktinský kněz Pedro Ponce de Leon (1508 – 1584), který žil ve Španělském klášteře, kde se věnoval výchově „hluchoněmých“ od narození. Děti učil mluvit, číst, psát a počítat. Výuka byla zaměřena na cizí jazyky (latina, řečtina, italština). Zsvěcoval je do průběhu mše, kde mohly během nich přisluhovat. Učil je modlit se, seznamoval je s křesťanskými pravdami a dával jim možnosti zpovědi. V dospělém věku byly některé z těchto dětí vysvěceny na kněze.⁹¹

Cílem Leona bylo rozvíjet mysl lidí s vadou sluchu a to tak, že je nezatěžoval s učením řeči, ale informace předával pomocí znaků a písma. Proslavil malíře Juana Fernandez Navarette, který plynule znakoval, četl, psal, vyznal se v historii i teologii.⁹² Na tomto příkladu můžeme vidět, že někteří představitelé církve začali vytvářet historii vzdělávání lidí s vadou sluchu.

2.2.4 Milánský kongres

V roce 1880 byl svolán kongres učitelů neslyšících, setkání proběhlo v Miláně. Tento kongres je důležitým mezníkem v historickém vývoji lidí s vadou sluchu, a to z toho důvodu, že se rozhodovalo o tom, jestli vzdělávat lid s vadou sluchu ve znakovém jazyce nebo v orální metodě.

Účastníci kongresu se rozhodli takto:

„Berouce v úvahu nezpochybnitelnou nadřazenost mluvy nad znaky při znovu zařazování neslyšících do společnosti a ve snaze poskytnout jim perfektnější znalost jazyka, prohlašují, že orální metoda musí být preferována nad znaky ve vzdělávání a výchově hluchoněmých.“⁹³

⁹⁰ Mázerová, Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938) str.4 (online)

⁹¹ Mázerová, Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938) str.5 (online)

⁹² Mázerová, Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938) str.5 (online)

⁹³ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2.díl str.109

2.2.5 Cyril Axelrod

Jeden z nejznámějších kněží s vadou sluchu je kněz Cyril Axelrod, který se narodil v roce 1942 v jižní Africe v Židovské rodině, která pocházela z Polska. Cyril Axelrod je od narození neslyšící a v dospělém věku začal přicházet i o zrak, nyní je hluchoslepý. O své životní pouti se zmiňuje ve své knize *Za světlem v tichu a tme*, kde i popisuje své studium na Gallaudetově univerzitě v USA, která je jedna z největších univerzit pro lidi s vadou sluchu. Než v 38 letech oslepl, pořádal v jižní Africe pro lidi s vadou sluchu mše a věnoval se výuce dětem s vadou sluchu. Nyní žije ve Velké Británii, kde se věnuje lidem hluchoslepým a pořádá po celém světě semináře. Svůj život zasvětil vzdělávání a pastorační práci dětí a dospělých se sluchovým postižením a hluchoslepým.⁹⁴

2.2.6 Mezinárodní konference o pastorační práci neslyšících

Ve Vatikánu v roce 2009 proběhla 24. mezinárodní konference o pastorační práci neslyšících. Motto konference znělo: *Effata! Neslyšící člověk v životě církve*. Pořadatelem konference byla Papežská rada pro pastorační práci ve zdravotnictví. Řím navštívilo 411 lidí bez vady sluchu a 89 lidí s vadou sluchu. Všech 500 zúčastněných se řadilo mezi duchovní laiky a pocházeli ze 70 zemí.⁹⁵

Benedikt XVI. poukazyval na diskriminaci lidí s vadou sluchu v nejchudších zemích. Situace lidí s vadou sluchu v rozvojových zemích už nespočívá jen v lékařském, psychologickém a pastoračním problému, ale v etickém.

Svatý otec se obracel na členy vlády, osoby veřejně činné a mezinárodní organizace, které působí v těchto zemích s prosbou o respektování práv těchto lidí a lidské důstojnosti. Připomínal jim, že by měli zajistit lidem s vadou sluchu

⁹⁴Axelrod, C, *Za světlem v tichu a tme* str. 12

⁹⁵MaS, *Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty* (online)

podmínky, ve kterých se dokážou plně začlenit do společnosti. Benedikt XVI. ocenil organizace, které věnují pomoci lidem s vadou sluchu.⁹⁶

Neopomněl příběh z evangelia „Uzdravení hluchého Ježíšem Kristem“ Benedikt XVI. připomněl na tomto příběhu Ježíšovo empatické vcítění se do člověka s vadou sluchu. Ježíš se nebál být takovému člověku nablízku a zajímal se o něj a snažil se s ním navázat kontakt.⁹⁷

Upozorňuje na to, že „hluchotu“ prožívají i lidé bez vady sluchu, a ta vyvolává předsudky a diskriminaci lidí s vadou sluchu. Lidé bez vady sluchu mají zdravé uši, ale jejich duch neslyší. Takovýto člověk neslyší hlas Boha a bližního svého, který volá o pomoc. „Hluchota“ člověka spoutává a stává se z něho člověk hluboce sebestředný až bezohledný.

Kristus pomáhá lidem bez vady sluchu tzv. hluchotu léčit. Povinnost církve je, že nabídne lidem s vadou sluchu pomoc v podobě solidarity, pastorece a společnosti, která je respektuje a jedná s nimi jako se svým bratrem či sestrou. Nenechá člověka s vadou sluchu v jeho samotě, protože Kristus se snažil vymanit člověka ze samoty tím, že mu naslouchal a komunikoval s ním. Benedikt XVI. vybízí všechny, aby si z Kristova jednání vzali příklad a vstupovali do vztahu s člověkem s vadou sluchu se stejným postojem.⁹⁸

Svatý otec kladl důraz na to, že bratři a sestry neslyšící nejsou pouze příjemci evangelických zpráv, ale jsou i jeho hlasateli. Proto jim radí, aby prožívali každý den jako svědkové Páně a ukazovali Krista a jeho evangelium.

2.2.7 Situace v Polsku

V lednu 2012 Českou republiku navštívila Joana Lacheta z Polska, která přednášela o historii a současné situaci Neslyšících v Polsku. Joana Lacheta vyučuje polský znakový jazyk a jeho gramatiku, přednáší na varšavské univerzitě a je členkou výboru Sdružení tlumočnicků polského znakového jazyka. Joana Lacheta je od narození prelingvalně neslyšící.

⁹⁶ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

⁹⁷ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

⁹⁸ MaS, Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty (online)

Využila jsem této příležitosti a zúčastnila jsem se přednášky. V Polsku žije většina lidí, kteří považují víru za nejdůležitější v životě, a tak mě zajímala dnešní situace a spolupráce církví s lidmi s vadou sluchu v Polsku.

Dozvěděla jsem se, že někteří kněží v Polsku umí komunikovat ve znakované polštině⁹⁹ zejména ve Varšavě, a tak mše může pravidelně probíhat v tomto jazyce. Lidé sluchově postižení, ale preferují komunikaci v polském znakovém jazyce, a proto se mše účastní jen starší generace lidí s vadou sluchu. Jeden z důvodů je, že slyšící specialisté, surdopedové a lidé zabývající se o osoby se sluchovým postižením, neuznávají polský znakový jazyk jako plnohodnotný jazyk. Tento názor má i laická veřejnost a odráží se i do mínění církve.

Další zajímavostí je, že v Polsku v církevních prostorách nesmí být přítomen tlumočnick. Cílem tohoto nařízení je, aby byl jen jeden prostředník mezi Bohem a člověkem, s tlumočnickem by to byli dva. Kněží nejraději komunikují s lidmi se sluchovým postižením individuálně ve znakované polštině. Jaona Lacheta říká, že je tato situace špatná, ale nelze ji momentálně řešit, dokud nebude jejich jazyk a kultura plnohodnotně uznávaná. Nyní prioritou lidí se sluchovým postižením v Polsku je, aby se změnila jejich legislativa ohledně polského znakového jazyka a jejich kultura byla uznávána odborníky i laickou veřejností.

2.2.8 Historie vzdělávání v českých zemích

V českých zemích se snažil prosadit vzdělávání lidí s postižením Jan Ámos Komenský. Jan Ámos Komenský zastával názor, že vzdělávat lze každého člověka, který má účast na lidské přirozenosti. Člověk, který trpí zdravotními nebo duševními potížemi, potřebuje větší pomoc od druhých lidí než člověk zdravý.¹⁰⁰

Poukazoval na to, že pokud příroda nedovyvinula jednu sílu, tak rozvine silněji jinou sílu, která pak těmto lidem pomáhá. Silnější síle musíme pomoci se

⁹⁹ znakovaná polština a znakový polský jazyk má podobné rozdíly jako znakovaná čeština a český znakový jazyk

¹⁰⁰Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2.díl str. 96

rozvinout. Pokud se dominantní síle nepomůže, nerozvine se. Například člověk s vadou sluchu se může vyučit vynikajícím sochařem, řemeslníkem.¹⁰¹ Tento člověk může mít větší cit v rukou, a tak mohou vznikat výjimečná díla, která by člověk bez vady sluchu nedokázal.

Velkým zlomem ve vzdělávání a péči o lidi s vadou sluchu bylo založení prvního Ústavu pro hluchoněmé v Praze, který byl později přejmenován na Pražský ústav pro hluchoněmé. Ústav pro hluchoněmé byl založen roku 1786 a prvním ředitelem se stal kněz Jan Berger. V budově školy byla postavena kaple, která sloužila k nedělním bohoslužbám. Za zmínku stojí bohoslužba, která se zde konala v roce 1886 k 100. výročí školy. Tehdy se jí zúčastnilo více než 300 neslyšících.¹⁰²

Jan Berger spolu s knězem Václavem Frostem vyhledávali lidi s vadou sluchu a pomáhali jim se vzdělávat. Ukázali jim možnosti sportovního vyžití a duchovního uspokojení.¹⁰³

Ústav ze začátku navštěvovalo jen 6 žáků a byl často stěhován. Další podobné ústavy byly založeny v Českých Budějovicích, v Hradci Králové a v Litoměřicích. Zakladateli byli církevní představitelé. Studenti se mohli po absolvování těchto škol kdykoliv vrátit pro radu nebo o pomoc. Ředitel v těchto ústavech, byl vždy představitel církve a stavěl se do role druhého otce a snažil se pro své chovance vytvořit druhý domov, do kterého se mohou kdykoliv vrátit.¹⁰⁴

K pastoraci a výuce náboženství docházelo právě na těchto školách, kde se vyučovalo znakovanou češtinou dříve nazývaná jako posunková řeč. Znakovanou češtinu používali jak představitelé církve, ale i vyučující. Snažili se o plnohodnotné zařazení těchto lidí do společnosti slyšících.¹⁰⁵

Výuku a pastoraci v české zemi ovlivnil kněz Václav Frost, který byl zakladatelem nové metody, která se nazývá „Frostova metoda“ popřípadě „Pražská škola“. Nejdříve působil v obci Libovice, kde vychovával děti s vadou sluchu. O jeho úspěšné výchově se dověděli na Pražském ústavu pro

¹⁰¹ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2.díl str. 96

¹⁰² Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2.díl str. 126

¹⁰³ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹⁰⁴ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹⁰⁵ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

hluchoněmé, kam ho povolali, aby tam vyučoval. Václav Frost se věnoval hlavně výuce náboženství, čtení, psaní a učení artikulace. Po smrti ředitele Mückeho na Pražském ústavu pro hluchoněmé nastoupil na jeho místo. Než vytvořil vlastní metodu, navštívil několik ústavů pro hluchoněmé v Evropě.¹⁰⁶

Kněz Václav Frost se stal odborníkem znakového jazyka a pokládal za důležité rozšířit slovní zásobu. Jeho postup tvoření nové slovní zásoby ve znakovém jazyce byl výjimečný, neboť si uvědomoval, že znakový jazyk je mateřský jazyk lidí s vadou sluchu a že nové znaky musí tvořit s nimi. Znaky obsahovaly prvky pantomimiky.¹⁰⁷

Názor kněze Václava Frosta byl na tehdejší dobu zcela ojedinělý. Frostovi kolegové se snažili obohatit znakový jazyk tak, že ze znaků, které již byly vytvořeny, udělali složeniny (např. přezdívka byla složená ze dvou znaků, a to přes + dívka). Znaky tak byly tvořeny z českého jazyka slyšícím člověkem. Význam znaku se museli lidé s vadou sluchu naučit. Znak nepocházel z přirozenosti a lidé s vadou sluchu často nechápali, proč je znak dívka ve znaku přezdívka, když nemá s dívkou nic společného. Frost v takovýchto případech preferoval vytvoření nového originálního znaku.¹⁰⁸

Frost dal lidem s vadou sluchu možnost vyjádřit svůj názor a vysvětlit, co je pro ně nejlepší. Nová metoda vzdělávání, která začala vznikat se nazývala „Frostova kombinovaná metoda“.¹⁰⁹

„Pomocí řeči posuňkové, mateřské řeči hluchoněmého, jest třeba hluchoněmého ku Bohu vésti, a v poměru k Bohu budiž mu také ponechána. V poměru však k lidem, musí se hluchoněmý jim podřídit a s nimi slovy mluvit. V tomto směru jest pak třeba hluchoněmého pomocí německé metody svět uváděti.“¹¹⁰

Principem Frostovy metody je, že se některé předměty vyučují ve znakové řeči bez mluvení a u jiných předmětů je tomu naopak. Učitel při předávání informací používá řeč, vyučuje bez znakové řeči. Frost tím

¹⁰⁶Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹⁰⁷ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹⁰⁸Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹⁰⁹Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹¹⁰Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

připravoval žáky na svět lidí s vadou sluchu a i na svět slyšících. Jeho výuka měla velké ohlasy, hlavně ze strany studentů, kteří svého učitele milovali pro jeho přístup a vcítění se do potřeby člověka neslyšícího.¹¹¹

Metoda, o které jsem se výše zmínila, dala základ dnešní výuce lidí s vadou sluchu, která se nazývá bilingvální vzdělávání. Frostova metoda byla velmi nadčasová a v tehdejší době se uchytila na krátkou dobu. Znovu se začala používat v 60. letech ve Skandinavii. Do českých zemích se vrátila v 21. století po studii v zahraničí.¹¹²

Dalším zlomovým rokem se stal pro lidi s vadou sluchu rok 1932. Pražský ústav byl jediný ústav v Československé republice, kde se ještě vyučovalo ve znakovém jazyce. Nutno připomenout, že i přes Milánský kongres (rok 1800), o kterém jsem se výše zmínila, se do roku 1932 znakový jazyk přes všechny obtíže podařilo v Pražském ústavě udržet.¹¹³

Od roku 1942 začal souboj mezi orální metodou a znakovým jazykem. Lidé s vadou sluchu zkoušeli znovu navrátit znakový jazyk do škol. Rodiče psali články do časopisu Obzor hluchoněmých a uspořádali porady, kde se snažili na příkladech svých dětí poukázat na to, že orální metoda ve výuce neprospívá jejich dětem.¹¹⁴

V roce 1948 vyšel nový zákon č. 95/1948 Sb. ze dne 21. dubna 1948 o základní úpravě jednotného školství (školský zákon). Tento zákon zestátnil veškeré školy v tehdejší Československé republice.¹¹⁵

V roce 1950 v Ivančicích se sešlo 18 učitelů ze všech československých ústavů, kde se rozhodlo o orální metodě. Vyjádření z porady: „V této souvislosti můžeme upozornit na dopis J.V. Stalina soudruhům D. Bělkinovi a S. Furerovi ze dne 22. Července 1950, který byl zaslán jako příspěvek k diskusi o jazykovědě, v němž J. V. Stalin přirovnává „ jazyk gest“ k motyce a „zvukový jazyk“ k soudobému pásovému traktoru s pětiradlicovým pluhem a traktorovou sekačkou.“ (Práce invalidů, č.9, září 1950, str. 198)¹¹⁶ .

¹¹¹Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹¹²Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 96

¹¹³ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str.323

¹¹⁴ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str. 324

¹¹⁵ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str.190

¹¹⁶ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str.325

Český znakový jazyk se navrátil do vzdělávacího systému v roce 1990, kdy byla přijata novela školského zákona: „Neslyšícím a nevidomým se zajišťuje právo na vzdělání v jejich jazyce s použitím znakové řeči ne Braillova písma.“ Odstavec (2) § 3 zákona Federálního shromáždění č. 171/1990 Sb. ze 3 května 1990 v platném znění.¹¹⁷

Toto obnovení Českého znakového jazyka do škol, ale nenavrátilo spolupráci mezi církvemi (nejvíce se zde jedná o katolickou a evangelickou církev) lidmi s vadou sluchu, jak tomu bylo před rokem 1948. Podle výpovědi lidí, se kterými jsem měla rozhovor, situace v Praze zůstává na jednotlivcích a na jejich vlastní touze se sblížit s Bohem.

Lidé s vadou sluchu v České republice, kteří mají zájem o katolickou mši, mohou se zúčastnit pravidelné mše (jednou za měsíc) v Brně, která je tlumočena do českého znakového jazyka. Dále v Praze mohou navštívit náboženskou společnost Svědky Jehovovi, kteří mají sídlo na Černém Mostě. Představení této církve plynule ovládají český znakový jazyk.

2.3 Právo lidí s postižením na mši v českém znakovém jazyce a pastorece lidí se sluchovým postižením

2.3.1 Úmluva práv lidí s postižením

Z dotazníků s lidmi s vadou sluchu jsem se dozvěděla, že jedním z největších přání lidí se sluchovým postižením je, aby v Praze působil kněz, s nímž by mohli rozprávět ve svém vlastním jazyce. Lidé s vadou sluchu se tak dovolávají vlastní autonomie, která v tomto případě není dodržována a ani respektována. Jak tuto situaci změnit?

Lidé se sluchovým postižením se mohou opřít o jeden hlavní dokument, a to o Úmluvu práv lidí s postižením. Úmluva práv lidí s postižením pobízí lidi

¹¹⁷ Hrubý, Průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2 díl str.325

bez postižení, aby respektovali autonomii lidí s postižením. Také nabádá k tomu, aby lidé bez postižení připravili inkluzivní sociální prostředí pro lidi s postižením. Hlavně se zde objevuje nový pohled na postižení, na které nahlíží jako na součást lidského bytí.¹¹⁸

Jeden z hlavních bodů v Úmluvě práv lidí s postižením souvisí s naším tématem, a to je diversity přístup čl. 24 3 (b) nebo-li uznávání kulturní identity národnostních menšin. Přístup diversity nás nutí si uvědomit, že lidé s vadou sluchu mají právo na informace v mateřském jazyce, a proto je potřeba uznávat a podporovat lidi se sluchovým postižením v jejich lingvistické identitě.¹¹⁹

Potřebu lingvistické identity a autonomii lidí s postižením by měl respektovat a podporovat nejen stát, ale i církevní představitelé. A tak poskytnout těmto lidem mše ve svém vlastním jazyce pravidelně a nejlépe od samotného představitele církve.

2.3.2 Pastorec lidí s vadou sluchu

Lidé s vadou sluchu, jak se mi svěřili, mají nejen zájem o hlubší poznání biblických příběhů, ale také chuť pravidelně navštěvovat mše a zamýšlet se nad hermeneutikou jednotlivých příběhů. Z dotazníků jsem se dozvěděla, že nejvíce je zájem o římskokatolickou církev. Proč by představitelé římskokatolické církve měli spolupracovat s lidmi s vadou sluchu? Církevní hodnostáři by se měli stejně zabývat lidmi s vadou sluchu, tak jak to činil sám Ježíš.

Ježíš se přednostně zajímal o lidi, kteří byli chudí, nemocní, hladoví atd. hovoříme o tzv. opci pro chudé. To znamená, že se prioritou stává zejména péče o druhé, a to o chudé, znevýhodněné, ponížené, nemocné apod. Tento závazek nám pomáhá zamýšlet se nad svým chováním a jednáním a donutí nás podívat se na život z pohledu těch, kteří prožívají bezpráví, nebo jsou slabí a nebo nějak trpí.¹²⁰ Vyznáváním křesťanské víry nejen představitelé církve přebírají na sebe odpovědnost za to, že se budou chovat obdobně a činit stejné skutky jako Ježíš. Kněz by k nim měl přistoupit zvolat Effatha tak, jak

¹¹⁸ Milfait, Inovační potenciál Úmluvy o právech lidí s postižením (online)

¹¹⁹ Milfait, Inovační potenciál Úmluvy o právech lidí s postižením (online)

¹²⁰ Milfait, Lidská práva a církev (online)

tomu činil sám Ježíš a tak s nimi navázat kontakt. Zpřístupnit mše pro lidi s vadou sluchu pravidelně tak, aby nebyli odkázáni jen na sebe a tlumočnicka.

ZÁVĚR

Cílem mojí práce bylo zjistit, jak lidé s vadou sluchu prožívají křesťankou víru v Praze a jestli jsou s dnešní situací spokojeni. Abychom se dostali k tomuto vytíženému cíli, museli jsme nejprve porozumět sluchovému postižení a kdo je člověk se sluchovou vadou. Empaticky se vcítit do jeho životní situace. Zjistili jsme, že tito lidé mají vlastní kulturu a jazyk. Český znakový jazyk je pro ně jazykem mateřským. Z důvodu jazykové bariery se stává jediným mostem mezi člověkem s vadou sluchu a knězem nebo farářem tlumočnick. Tlumočnick je nyní v České republice jediným spojujícím článkem lidí s vadou sluchu a s hodnostáři církvi.

Z příběhů lidí se sluchovým postižením jsme se dozvěděli, že s dnešní situací nejsou spokojeni. Zjistili jsme, že není tlumočnick jako tlumočnick. Raději by most zbourali a nahradili ho knězem, který plynule ovládá český znakový jazyk. Také jsme se dozvěděli, že nejvíce se lidé se sluchovým postižením hlásí k římskokatolické církvi a nepravidelně dochází na nedělní mše do kostela ve Stodůlkách. Spolupráce s knězem zde nefunguje. Všichni dotazovaní mají jedno společné přání, a to aby v Praze působil kněz, který by se dorozuměl v českém znakové jazyce.

Z historie jsme se dozvěděli, že tato situace nebyla vždy taková, jako je tomu dnes. První zmínky o lidech s vadou sluchu najdeme v Bibli, kde nás může svým chováním a přístupem k lidem se sluchovým postižením inspirovat samotný Ježíš.

V České republice pastore a spolupráce mezi lidmi s vadou sluchu a církvemi nejvíce probíhala na církevních školách a církevní představitelé, tak položili základní kámen vzdělávání dětí s vadou sluchu a vytvořily různé metody vzdělávání, které se používají do dnes.

Spolupráce a následná pastore lidí s vadou sluchu byla v České republice skončena v 60. letech 20 století. Tímto jsem zjistila, proč prakticky nelze nalézt písemné prameny o dnešním prožíváním víry lidí s vadou sluchu, protože spolupráce a pastore lidí s vadou sluchu v Praze zatím žádná není. Jednou z pravd může být názor Joany Lachety, a to že byla u nás potlačována

nejen církev, ale i lidé s vadou sluchu a oba články se musejí nejdříve postavit na nohy, aby opět mohli společně fungovat.

Seznam literatury

AXELROD, Cyril, *Za svetlom v tichu a tme*, Banská Bystrica: Křesťanské centrum nepočujúcich na Slovensku 2009

BIBLE: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*: český ekumenický překlad, Praha: Ekumenická rada církví 1984

FENCLOVÁ, Jana, *Ve světě sluchového postižení*, Praha: Středisko rané péče Tamtam, 2005 ISBN 80-86792-27-7

HRUBÝ, Jaroslav, *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl*, Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999 ISBN 80-7216-096-6

HRUBÝ, Jaroslav, *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2. díl*, Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1998 ISBN 80-7216-075-3

KOLEKTIV AUTORŮ, *SLOVNÍK ZNAKŮ KŘESŤANSKÝCH POJMŮ PRO NESLYŠÍCÍ*, Naděje 2001, ISBN 80-902292-9-8

KUČERA, R., *Modlitby ve znakové řeči neslyšících*, České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna 2001 ISBN 80-86074-21-8

MATOUŠEK, Oldřich a kol., *Základy sociální práce*, Praha: Portál, Vyd. 2, 2007 ISBN 978-80-7367-331-4

MACUROVÁ, A *Dějiny výzkumu znakového jazyka u nás a v zahraničí*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008

BIČ, M, BALABÁN M., a kol. *Starý zákon překlad s výkladem – EXODUS LEVITICUS*, Praha: Kalich 1975

STRNADOVÁ, Věra. *Jaké je to neslyšet?*, Česká unie neslyšících ; Liberec: Pedagogická fakulta Technické univerzity, 1995

Internetové zdroje

DAŇOVÁ, Martina, *Metodika úprava textů pro znevýhodněné čtenáře* [online] 2008 (cit. 5.5.2011)

URL:www.ereading.cz/nakladatele/data/ebooks/1463_preview.pdf

PETRÁŇOVÁ, Romana, *Tlumočení do českého znakového jazyka pro věřící*, [online](cit.20.5.2011).URL:<http://ruce.cz/clanky/698-specifika-tlumoceni-do-ceskeho-znakoveho-jazyka-pro-verici>

MaS, *Diskriminace neslyšících je výsledkem jiné formy hluchoty* [online] 20.11.2009 (cit.28.12.2012).URL:

<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=12065>

MÁZEROVÁ, Romana, *Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938)* [online] 1999 (cit. 5.6. 2011) URL: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001035/01/36.pdf>

MILFAIT, René, *Inovační potenciál Úmluvy o právech lidí s postižením* [online] 2011(cit.18.3.2012)

URL:https://is.jabok.cz/auth/el/JA10/zima2011/T322/um/Inovacni_potencial_Umluvy_o_pravech_lidi_s_postizenim.pdf

MILFAIT, René, *Lidská práva a církve* [online] 2011 (cit. 20.3. 2012)

URL:https://is.jabok.cz/auth/el/JA10/zima2011/T322/um/893923/Lidska_prava_a_cirkve._zs_2011.doc.pdf

MILFAIT, René, *Příběh uzdravení slepého od narození* [online] 2010 (cit. 25. 4.

2012) URL:https://is.jabok.cz/auth/el/JA10/zima2010/T322/um/Jan_9_1-17_Uzdraveni_slepeho_od_narozeni_seminar_010.pdf

Časopis

MOTEJZLÍKOVÁ, Jitka, Rozhovor, INFO Zpravodaj, magazín informačního centra o hluchotě FRPSP 18/2010, č.1, 20-21

Přílohy

Příloha 1: Etický kodex tlumočnicka znakového jazyka

Etický kodex jako základní dokument tlumočnicka Etický kodex určuje základní povinnosti a práva tlumočnicka znakového jazyka při výkonu a v souvislosti s výkonem tlumočnické profese.

1. Tlumočnick je mostem mezi neslyšícím a dalším účastníkem komunikace který neovládá komunikační způsoby neslyšících. Tlumočí věrně, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnick vytváří podmínky, aby účastníci rozhovoru měli pocit, že nehovoří s tlumočnickem, ale spolu.
2. Tlumočnick respektuje nezávislost klienta , následuje způsob komunikace, kterému neslyšící klient dává přednost.
3. Tlumočnick přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem a kvalifikaci. Nese plnou odpovědnost za kvalitu své práce. Pokud tlumočnick zjistí, že komunikace s daným neslyšícím klientem je nad jeho možnosti nebo schopnosti, tlumočení odmítne.
4. Tlumočnick přizpůsobuje své chování a oděv přiměřeně situaci, v jejímž rámci tlumočí.
5. Tlumočnick je za každých okolností vázán mlčenlivostí, která se týká jak obsahu tlumočení, tak osobních dat klienta a veškerých informací o něm.
6. Tlumočnick neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst.
7. Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese z důvodů špatných pracovních podmínek nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení a poškodil tak klienta, svou osobu nebo profesi.
8. Tlumočnick sleduje vývoj své profese a její náplň u nás i ve světě, učí se znát kulturu neslyšících , doplňuje své vědomosti a cíleně zvyšuje svou profesionální úroveň.
9. Tlumočnick ctí svou profesi, usiluje soustavně o spolupráci s ostatními tlumočnicky při prosazování a obhajobě společných profesních zájmů.
10. Tlumočnick za svou profesionální práci vyžaduje finanční kompenzaci.

11. Tlumočník se při výkonu své profese řídí platnými zákony a předpisy, zná etický kodex a dodržuje ho. (www.snn-cr.cz)

Příloha 2: Dotazník

1. Kdo Vás seznámil s křesťanskou vírou? Jaký byl váš první impuls? (rodiče byli věřící, kamarádi, sama)
2. Kde jste získala informace ohledně Boha? Co pro vás vůbec křesťanská víra znamená? Jak jí rozumíte? Co Vám víra přináší do života?
3. Jste příslušníkem některé církve, které existují v našem státě? Znáte i jiné a jak se od sebe lišej?
4. Navštěvujete církevní prostory? (fary, kostely...) A za jakým účelem? (mše, setkání s věřícími přáteli, prožívání). Setkáváte se i jinde s lidmi věřícími? (společné víkendy, tábory)
5. Vybíráte si tlumočníka, je mezi nimi rozdíl? Pokud ano, tak jaký?
6. Účastníte se církevních shromáždění, pokud ano jak zde probíhá komunikace? (Odezírání, tlumočník, ČZJ) Znáte nějakého kněze, který umí český znakový jazyk?
7. Víte o existenci komunity, která zprostředkovává víru Neslyšícím?
8. Pokud nenavštěvujete církevní prostory, jak jsou vám zprostředkovávané informace ohledně víry? (Knihy, internet, představitel církve, dochází za vámi domů kněz plus tlumočník) Víte o existenci komunity, která zprostředkovává víru Neslyšícím?
9. Co by Vám pomohlo k lepšímu poznání a prohlubování života z víry?
10. Jaký druh komunikace preferujete? (znakovaná čeština, český znakový jazyk nebo mluvená čeština)
11. V bibli se píše a v křesťanské víře hodně znamená, že „víra je ze slyšení“, že křesťan má žít v souladu s Božím slovem: co to znamená pro člověka, který má problémy se sluchem?
12. Co byste navrhl a doporučil člověku se sluchovým handicapem, který by se zajímal o křesťanské poselství?
13. Pohlaví žena x muž
14. Věk 20 - 29, 30 - 39, 40 - 49, 50 a více
15. Nedoslýchavý, postlingválně ohluchlý, prelingválně neslyšící

Příloha 3:

GENESIS Pravoslavná církev v ČR

*Účastníci: (učitel, předseda kněží)
Mojžíšovy
Znak A nebo B*

A

B

<p>vypis Práva</p>	<table border="1"> <tr> <td>L₅ ↑</td> <td>malý špiček ukazováčku se dotýká spánku</td> <td>L a P současně - krátký rychlý pohyb od spánku, L od konce šíje nahoru, P doprava k kma na ucho</td> </tr> <tr> <td>P₁₁ ↑</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	L ₅ ↑	malý špiček ukazováčku se dotýká spánku	L a P současně - krátký rychlý pohyb od spánku, L od konce šíje nahoru, P doprava k kma na ucho	P ₁₁ ↑		
L ₅ ↑	malý špiček ukazováčku se dotýká spánku	L a P současně - krátký rychlý pohyb od spánku, L od konce šíje nahoru, P doprava k kma na ucho					
P ₁₁ ↑							
<p>Moje Bava</p>	<table border="1"> <tr> <td>L₀</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>P₂₇ ↑</td> <td>palec se dotýká pravé tváře, ostatní prsty se dotýkají své tváře</td> <td>prsty P jedou po tváři a spojí se s úst bradou, do pozice P₂</td> </tr> </table>	L ₀			P ₂₇ ↑	palec se dotýká pravé tváře, ostatní prsty se dotýkají své tváře	prsty P jedou po tváři a spojí se s úst bradou, do pozice P ₂
L ₀							
P ₂₇ ↑	palec se dotýká pravé tváře, ostatní prsty se dotýkají své tváře	prsty P jedou po tváři a spojí se s úst bradou, do pozice P ₂					
<p>máma Bava</p>	<table border="1"> <tr> <td>L₀</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>P₇ ↑</td> <td>před těm vlevo ruku</td> <td>krátký rychlý pohyb P směrem doprava</td> </tr> </table>	L ₀			P ₇ ↑	před těm vlevo ruku	krátký rychlý pohyb P směrem doprava
L ₀							
P ₇ ↑	před těm vlevo ruku	krátký rychlý pohyb P směrem doprava					
<p>oddíl v knize</p>	<table border="1"> <tr> <td>L₂₇ ↑</td> <td>otec 18 let u nás, u nás</td> <td></td> </tr> <tr> <td>P₁ ↑</td> <td>prst pohybem směrem</td> <td>obě se hýbou, ruce třesou, zasnou obklopují pohybem maz, hste a pá ec L</td> </tr> </table>	L ₂₇ ↑	otec 18 let u nás, u nás		P ₁ ↑	prst pohybem směrem	obě se hýbou, ruce třesou, zasnou obklopují pohybem maz, hste a pá ec L
L ₂₇ ↑	otec 18 let u nás, u nás						
P ₁ ↑	prst pohybem směrem	obě se hýbou, ruce třesou, zasnou obklopují pohybem maz, hste a pá ec L					

Pravoslavná církev v ČR P-1188

Příloha 4:

EXODUS

podle: in, sbor, 2001

Hlasové jména druí a lachy
 Mafšáky: Anha Exodis
 popisuje vyhoštění Izraele
 z Egypta...
 Znak A nebo B

L ₅ ↑	maný špíbo- ukozovátk. se máýka l špárku	L: P současně - kř.ký rybný pohyb od špárku, l. očiava š kř. náčnou P dočrve š kř. náčnou
P ₅ ↓		

L ₀		
P ₂₇ ↓	obale se daly v pravé tváři, ostatní prsty se daly v levé tváři	prsty P se spojí do tvaru š kř. náčnou a spoj se dod. prstů do pozice P ₂ ↑

L ₀		
P ₁₄ ↓	š kř. náčnou š kř. náčnou	kř.ký pohyb P směrem dopředu

L ₂₇ ↓	před tělem ukozovátk. prstů	
P ₁ ↑	před prstům směrem	dlaf se hýbnou ruce š kř. náčnou pohybem š kř. náčnou

FARA

Hlasové: Durr pro fardže ne no
 kř.ký s kř.ký pro p.č.č.č.
 č.č.č.

Příloha 5:

EVA

Význam: Iméno první ženy,
letrou Bůh stvořil z Adamova
žebra.
(Gn 2, 18 - 25 a 3, 20)

L ₁₀ ↑	první ženě uprostřed, P nad L	ruce opouští se směř malým, protichůdným náklonem. P - doleva, L - doprava
P ₁₀ ↓		

EVANGELÍK

1) (Prot.) význam: Člen
některé z evangelických církví
(u nás např. církev
československé evangelické,
slezská církev evangelická
anglikánská a vyznání
luterská evangelické církve
anglikánské in vyznání).

2) (Řec.) význam: často
znamená slovo „evangelium“
totéž jako „protestant“

L ₂₈ ↑	ruce se dotýkají hrudi nad klíčními kostmi	světlý pohyb L a P po hrudi široko od sebe stran
P ₂₈ ↓		

EVANGELIKÁL

1) (Prot.) význam: U mnohých
protestantů se něžně a Božím
slovu přidaly lidové mluvenky.
Proto se mnoho protestantů
snáží o to, aby Boží slovo
zůstalo čisté a nic se
k němu nepřidalo.
Takovým křesťanům se říká
evangelikálové.

Znak A nebo B

2) (Řec.) význam: Církev,
jejímiž členy se stávají nejprve
a lidé, kteří veškeré vyznají
svě chřesťenství.

Znak A nebo B

A Praha

L ₅ ↑	natažena prsty se dotýkají dírcích kostí	světlý pohyb rukou po hrudi do výše ať oha, ruce končí pohyb v postoj L16 ↑ a P16 ↓
P ₅ ↓		

B Brno

L ₀		
P ₃ ↓	so zna pa pa se dotýká hrud pod ným ramennem, od mírně doleva	malý kruhový pohyb P po hrudi směrem doleva

Příloha 6:

BAPTISTÉ

1025 poznámka: v. 2. řádek: O: křes., C: 170, P: 11

Význam: Členové náctěrcí v baptistických církvích (u nás je to Bezručská jednotka baptistů).

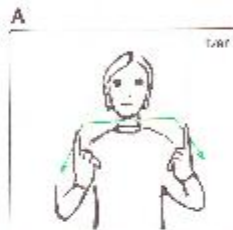
L ₇	L a P vede sebe před těm	L a P se současně pohybují dolů - L dlaní nahoru a P dlaní do C, potom se obě ruce vrátí do výchozí polohy (ruce se pohybují jen v zásesti)
P ₇		

BAPTISTERIUM

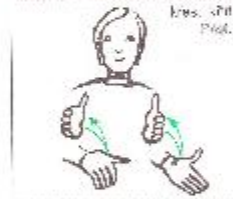
1026 poznámka: v. 2. řádek: A: 1, B: 1, C: 170, P: 11

Výslovnost: Aby se mohli čtenářk při křtu celý ponořit do vody, je k tomu potřeba trochu vody. Proto mají křestnice malé bazény, ve kterých se křtí - baptisteria.

znak A nebo B

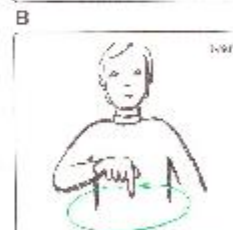
P: 1025

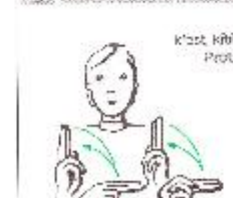
sl. 1025

L ₂	sp. 1025 ukazuje, ani před tv. d' n. 1025 j. zásesti L a P co sebe	L a P se od sebe vzdalují do stran před levou a pravou ramenu, potom se těrně posunou dohodu
P ₈		

L ₉	L a P vede sebe před těm	L a P se současně pohybují dolů - L dlaní nahoru a P dlaní do C, potom se obě ruce vrátí do výchozí polohy (ruce se pohybují jen v zásesti)
P ₁₀		

P: 1025

sl. 1025

L ₀		
P ₉	ukazuje před těm ukazuje	P křesť před těm ukazuje křesť ukazuje

L ₅	vede sebe před těm	L a P se současně pohybují dolů - L dlaní nahoru a P dlaní do C, potom se obě ruce vrátí do výchozí polohy (ruce se pohybují jen v zásesti)
P ₅		

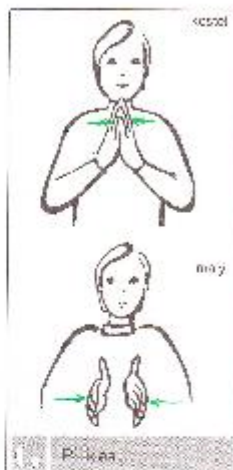
Příloha 7:

KAPLE

počet (n) : slova, a (př.) : zn.

1) *Význam:* Malý zástel.

2) *Význam:* Čist kostela nebo chrámů, kde se také může konat mše. Malý lesedl ve velkém kostele.

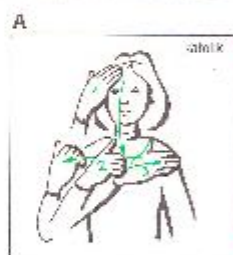
L ₁ →	před hrudi deněmi sloj sodě L a I' otzko ssoe	darě L a P se usokaveně dujškaj' vzamaj' se od sele jor' nastatno
P ₁ →		

L ₁₉ (1) →	před hrudi mhoie, darě prot' sebe	L a P se k sood' pomau, otzidi - nastat' sožadovau velkoi
P ₁₉ (1) →		

KATOLIK

počet (n) : C. kasa, o (př.) : zn.

Význam: Člen něsuevé z katolické církve (u nás hlavně římsko - katolické církve). V menší mše řecko-katolická církev a Starokatolícká církev.
Znak A, B nebo C

L ₀		
P ₁ (19) →	spěka palhe se otzid' se e, upros'ed	P se dotkne brěky otzid' hrudi upros'ed, otzidit' namore a levěho ramena (niko se pohybue vztra)

L ₀		
P ₇ →	spěka palhe se otzid' se e, upros'ed	otzid' spěka mímě obolovim pohybem před otzid'jem ot' dela k bradě a od levěho bře k pravě

L ₀		
P ₇ →	po ec se otzid' se e, upros'ed	po ec přijade mímě obolovim pohybem od cela k bradě a dotkne se j'